

Vi vill med den här boken förmedla en del av det engagemang och den stora kunskap som finns hos den unga generationen i dag. De tio bidragen spänner över en rad angelägna globala frågor – från förnyelsen av FN för en bättre kraft för fred och utjämning, till frågor om internet som medel i den politiska kampen, svensk migrationspolitik med ett större hjärta, och den globala kampen för kvinnors rättigheter.

I boken ingår också det vinnande bidraget i den uppsatstävling som för tredje året arrangerats av Arbetarrörelsens Tankesmedja, Olof Palmes Internationella Center, Olof Palmes Minnesfond och S-studenter.

Vinnaruppsatsen är författad av **Christina Hertzman**.

Övriga medverkande:

Milischia Rezai, Sara Gunnerud, Magnus Nilsson, Lina Stenberg, Fredrik Lundh Sammeli, Gabriel Wikström, Sara Karlsson, Josefin Pasanen och Christopher Kullenberg.

*Olof Palmes Internationella Center
Socialdemokratiska Studentförbundet
Olof Palmes Minnesfond
Arbetarrörelsens Tankesmedja*

Det är vår värld ■ Tio unga röster om global solidaritet

Det är Vår värld

tio unga röster om global solidaritet

INNEHÅLL

Förord	4
Milischia Rezai: FN, framtid och förändring	6
Sara Gunnerud: Feminism och internationell politik	14
Magnus Nilsson: Utrikespolitik – en farlig nyhet	24
Lina Stenberg: Att brottas med det till synes omöjliga – om diskriminering i Moldavien	32
Fredrik Lundh Sammeli: Migration – människor och möjligheter	42
Gabriel Wikström: Reglera svensk vapenexport – för internationell frihet och demokrati	50
Christina Herzman: Humanitär intervention – en selektiv praktik i internationell politik	58
Sara Karlsson: Vad är egentligen miljöpolitik?	68
Josefin Pasanen: Det räcker inte med ”Fair Trade”...	76
Christopher Kullenberg: Nätets geopolitik	84

Förord:

Jag möter en stark och genuin känsla för rättvisa och solidaritet bland unga människor i dag. De är med rätta upprörda över orättvisor, ofrihet och förtryck. De drömmer om en bättre värld.

Deras engagemang tar sig olika former – i nätverk, aktionsgrupper, folkrörelser, politiska ungdomsförbund med mera. Vad de kämpar för är i grunden alla människors lika värde för en bättre framtid.

Vi vill med den här boken förmedla en del av det engagemang och den stora kunskap som finns hos den unga generationen i dag. De tio bidragen spänner över en rad angelägna globala frågor – från förnyelsen av FN för en bättre kraft för fred och utjämning, till frågor om internet som medel i den politiska kampen, svensk migrationspolitik med ett större hjärta, och den globala kampen för kvinnors rättigheter.

I boken ingår också det vinnande bidraget i den uppsatstävling som för tredje året arrangerats av Arbetarrörelsens Tanke-
smedja, Olof Palmes Internationella Center, Olof Palmes Minnesfond och S-studenter. Årets tema: Världen i fokus.

Intresset var stort och över hundra uppsatser sändes in. Juryn valde **Christina Hertzmanns** uppsats: *"The Legitimacy of Humanitarian Intervention Reassessed - A comparative case study of interven-*

tion in Libya and Syria”. Hennes artikel i denna antologi är en nedkortad version av uppsatsen. Priset är en studieresa som anordnas av Palmecentret.

Vi gratulerar pristagaren och tackar alla övriga deltagare som sänt oss sina bidrag till tävlingen. Vinnaruppsatsen i sin helhet samt några av de övriga uppsatserna finns att läsa på Arbetarrörelsens Tankesmedjas hemsida asmedjan.se samt på palmecenter.se

Lena Hjelm-Wallén

tidigare utrikesminister och vice statsminister, ordförande i Olof Palmes Internationella Center och ordförande i referensrådet för uppsatstävlingen.

I referensrådet ingick även:

Anita Klum, styrelseledamot Olof Palmes Minnesfond

Milischia Rezai, styrelseledamot S-studenter

Ulf Bjereld, docent i statsvetenskap vid Göteborgs universitet

Lina Stenberg, utredare Arbetarrörelsens tankesmedja och redaktör för boken.

Milischia Rezaï:

FN, framtid och förändring

År 2015 innebär ett momentum för Förenta Nationerna (FN) då en historisk satsning på global utveckling, de så kallade millenniemålen, kommer att nå vägs ände och ska utvärderas. Millenniemålen har bidragit till många framsteg inom de fastslagna målen för global fattigdomsbekämpning. Resultaten ser positiva ut vad gäller de flesta av de enskilda målen: utbildning, jämställdhet, kvinnors delaktighet i samhället, barn- och mödrahälsa¹, bekämpningen av HIV/Aids och andra sexuellt överförbara sjukdomar, miljömässig hållbarhet liksom arbetet för ett globalt partnerskap för utveckling. Som ett resultat av dessa förbättringar har förväntningarna höjts på vad det internationella världssamfundet gemensamt skulle kunna uppnå, vilket har stärkt FN:s legitimitet som institution.

När det nu är dags att utvärdera arbetet med millenniemålen och påbörja förhandlingarna om vilka målsättningar och åtaganden som ska ta vid efter 2015, är det som att hela FN-kroppen drar efter andan. Utvärderingen har lett till en omfattande debatt om både formen och innehållet för FN:s globala utvecklingsarbete. Det har även framkommit en hel del kritik mot den resursbrist, ineffektivitet och maktlöshet som genomsyrar FN-systemet.

Delaktighet och legitimitet – för en effektiv utvecklingspolitik

En viktig förutsättning som ofta framhålls som oumbärlig från forskarhåll för en lyckad utvecklingspolitik, är att mottagaren kän-

¹ Dock är målet om minskad mödradödligheten fortfarande långt ifrån uppnått. Läs mer om millenniemålen: <http://www.millenniemalen.nu/blir-varlden-battare/kap4-stora-utmaningar-kvarstar/att-kvinnor-diskrimineras-hindrar-utvecklingen/>

ner ett starkt ägandeskap över utvecklingsagendan. Bara på så vis kan man uppbåda det engagemang som krävs för att utvecklingsprojekt ska lyckas. Ägandeskapet bygger i sin tur på två grundstenar: inkludering och legitimitet. Dessa två värden lyste dessvärre med sin frånvaro när de nuvarande millenniemålen utvecklades av byråkrater i New York. Den snäva process som ledde fram till att millenniemålen slutligen antogs, gav ingen reell påverkansmöjlighet för varken civilsamhälle eller utvecklingsländer. Legitimiteten skadades av den tydliga underrepresentationen av de grupper i samhället som skulle komma att bli de viktigaste målgrupperna för utvecklingsagendan.

Mot bakgrund av denna kritik av processen som ledde fram till millenniemålen har Generalsekreterare Ban Ki-Moon tillsatt en högnivåpanel och en "UN System Task Force" vars uppgifter bland annat är att skapa förutsättningar för en bättre förankring av den nya utvecklingsagendan i såväl civilsamhället, forskarvärlden och medlemsländernas regeringar som inom den privata sektorn. Sveriges biståndsminister Gunilla Carlsson är en av 23 personer som utgör högnivåpanelen i egenskap av "eminenta personer". Runt om i världen äger just nu konsultationer rum inom ramen för arbetet med den nya utvecklingsagendan, och andra kvartalet 2013 väntas de första rekommendationerna presenteras för generalsekreteraren.

Liksom i alla andra förhandlingar färgas de politiska prioriteringarna av vilka aktörer som har möjlighet att påverka dagordningen. Många röster har därför höjts för en mer öppen och transparent process för att säkerställa ett starkare ägandeskap för de fattiga länderna i syd. Man kräver även en tydligare inkludering av civilsamhällesorganisationer som representerar etniska minoriteter, kvinnor eller andra diskriminerade grupper. Detta förutsätter att civilsamhället ges större insyn och fler formella påverkanskanaler i processen. Genom att stärka representationen av de mest utsatta grupperna i samhället ökar möjligheten att forma en progressiv utvecklingsagenda som kan lägga grunden för en social-, ekonomisk- och ekologisk hållbar utveckling.

Andra viktiga krav som ställts från civilsamhället är att den långsiktiga finansieringen av utvecklingsarbetet säkras och att prioriteringarna ska vara väl förankrade i tidigare överenskommelser om hållbar utveckling från exempelvis FN-toppmötet Rio +20 förra året. Man kräver även fastslagna mekanismer för ansvarsutkrävande på nationell, regional och global nivå för att medborgare ska ges möjligheten att ställa sina regeringar till svars för de åtaganden man gått med på.

Det är viktigt att civilsamhällets krav på delaktighet, transparens och långsiktighet backas upp av socialdemokratiska och andra progressiva partier såväl i Sverige som internationellt.

En ny världsordning för ökad solidaritet

Det krävs en mobilisering av progressiva krafter för att påverka den politiska inriktningen för den nya utvecklingsagendan. Med insikten om att jämlikhet är en förutsättning för frihet och hållbarhet, är det vårt ansvar att se till att fokus för fattigdomsbekämpningen blir de strukturella orsakerna till ojämlikhet och exkludering. Med en tydlig fördelningspolitisk ambition både mellan och inom länder och regioner skulle den nya utvecklingsagendan kunna leda vägen mot en politik för social rättvisa och en sammanhållen värld.

Med övertygelsen om alla människors lika värde är det upp till oss socialdemokrater att kämpa för kvinnors makt över sina liv, sina egna kroppar och över samhällsutvecklingen. Vi vet idag att kvinnors sexuella och reproduktiva rättigheter och hälsa är en viktig katalysator för både utveckling och hållbarhet. Det ger flickor möjlighet att fullfölja sina utbildningar, lyfta sig själva och sina familjer ur fattigdom och fatta medvetna beslut om familjebildning. Jämställdhet är därför en kärnfråga för social, ekonomisk och ekologisk hållbar utveckling eftersom det binder samman kvinnors fri- och rättigheter med fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling. Samtidigt bromsar en ökad jämställdhet upp den globala, ohållbara befolkningstillväxt som tär på miljön och klimatet.

I skrivande stund pågår olika konsultationer i form av samtal, konferenser och detaljerade uppföljningar av millenniemålen runt om i världen där regeringar, forskarsamhället, näringslivet och civilsamhället ges möjlighet att påverka dagordningen för den nya utvecklingsagendan. I sitt bidrag till konsultationerna kring den nya utvecklingsagendan har Olof Palmes internationella center valt att särskilt betona rätten till organisering. Det anser jag vara ett klokt ställningstagande eftersom rätten till organisering allt för ofta försummas i utvecklingspolitiken. Graden av facklig organisering har exempelvis en tydlig effekt på inkomstspridningen i länder, och fackföreningsrörelsens historia vittnar om kraften i organiseringen som en motor för samhällsutveckling. Kampen för rätten till organisering är även en kamp för yttrandefrihet, tryck- och pressfrihet och sist men inte minst – en kamp för demokratin.

Den nya utvecklingsagendan borde bygga vidare på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och väva samman dessa rättigheter med insikten om effekterna av klimatförändringarna. Naturkatastrofer och höjda temperaturer har redan påverkat livet för miljontals människor. Att kraftigt minska våra klimatpåverkande utsläpp måste därför betraktas som den viktigaste förutsättningen för att utvecklingsagendans ambitioner överhuvudtaget ska vara möjliga att uppnå.

FN:s utvecklingspolitik måste betraktas som ett långsiktigt åtagande och även inkludera målsättningar som är ovärderliga för en hållbar utvecklingsagenda, men som inte lätt låter sig mätas i snäva kvantifierbara mål. De nuvarande millenniemålen mäter exempelvis hur många barn som går i skolan, men bortser helt från hur många barn som sitter i varje klassrum eller vad barnen egentligen lär sig.

Det går inte att undgå de tunga orosmoln som skymmer den process som nu pågår. Det globala politiska klimatet är betydligt mer konservativt idag än när deklarationen om de mänskliga rättigheterna eller millenniemålen antogs. Detta gör att många har låga förväntningar om vad som kan uppnås för att exempelvis stärka kvinnors sexuella och reproduktiva rättigheter, frågor som är bland de mest omtvistade i förhandlingarna.

Men framförallt bottnar de låga förväntningarna i en utmattning och besvikelse över FN-systemets stagnering. FN har inbyggda strukturella problem som helt enkelt sätter käppar i hjulet för de framsteg världen väntar på.

FN: s framtida roll i en globaliserad värld

FN återspeglar den skeva maktfördelningen i världen. Kortsiktiga säkerhetspolitiska intressen sätts fortfarande före en mer långsiktig utvecklingsagenda, och den rådande säkerhetspolitiken domineras av förlegade teorier som utvecklades under kalla kriget. Den konservativa synen på säkerhetspolitiken sätter skygglappar på beslutsfattarna och förhindrar en djupare förståelse för kopplingen mellan en gemensam säkerhet och en social- ekonomisk- och ekologisk hållbar utveckling.

En socialdemokratisk vision för det internationella samfundet måste grunda sig i en annan världsbild. Vår säkerhetspolitik ska böttna i övertygelsen om att fred och säkerhet går hand i hand med jämlikhet och rättvisa. Men den gemensamma säkerheten kräver på sikt en demokrati som kan verka globalt. I en globaliserad värld kan politikens ambitioner inte stanna vid nationsgränserna.

Världen av idag är ömsesidigt beroende på en rad områden. Migration, ekonomi, terrorism, organiserad kriminalitet och miljö är alla frågor där utvecklingen i ett land får direkta följder för utvecklingen i andra länder, utan hänsyn till att lagstiftningen i ett land tar slut och en annan tar vid. De allra tydligaste exemplen är den globala uppvärmningen och de sammanflätade finansmarknaderna. Den nya utvecklingsagendan är direkt beroende av att vi lyckas stävja klimatkrisen och tämja finansmarknaderna. Dessa frågor hör till de gränsöverskridande utmaningar som kräver globalt samarbete för att lösas. Men som tidigare förhandlingar demonstrerat utgör inte FN den starka politiska plattform som kan få världens länder att enas kring tillräckligt effektiva beslut.

Sociala normer genomsyrar världspolitiken precis som de genomsyrar alla andra sfärer som bygger på mänsklig interaktion. Det lig-

ger i normens natur att den anses naturlig och därför följs av människor, och i förlängningen också av stater, utan vidare reflektion.

Historien är en serie experiment genom vilka människor har sökt nya vägar att etablera och förverkliga sina normer. Politisk förändring, oavsett om den sker lokalt, nationellt eller globalt, kräver att rådande normer ifrågasätts. Att vi tror på möjligheten till förändring. Att det mesta ännu är ogjort. Det är i detta tankeexperiment som reformeringen av FN och strävandet efter en global demokrati måste ta avstamp.

När nya normer växer fram står de ofta i strid med den rådande samhällsnormen, så även visionen om en global demokrati. För att visionen om den gränslösa solidariteten ska få fäste, krävs engagerade och övertygade förespråkare som vågar se bortom nationalstatens snäva politiska ramar och står fast vid principen om alla människors lika värde oavsett nationalitet.

Många ryggjar reflexmässigt tillbaka när visionen om en global demokrati kommer på tal. Man vill inte flytta makt till en överstatlig aktör av rädsla för att det ska försvaga medborgarnas politiska inflytande och fruktar det maktmissbruk som en koncentration av makt på global nivå skulle kunna medföra. Ett annat vanligt argument är att ambitionen om att stärka FN, öka representativiteten och demokratisera de internationella institutionerna måste stå tillbaka tills alla FN:s medlemsländer är demokratiska.

Och visst har man anledning att vara skeptisk. Men en global demokrati byggd på subsidiaritetsprincipen måste inte innebära att makt flyttas bort från folket, utan istället att makt flyttas bort från de internationella marknaderna och det globala kapitalet, till en politisk plattform byggd på demokratiska principer. Under rätt former skulle det innebära att vi kan fatta politiska beslut i frågor som vi idag knappt har något inflytande över alls. Och visst kan bristande eller icke-befintlig demokrati på lokal, nationell och regional nivå vara ett hinder för att skapa en global gemenskap som är demokratisk. Frågan är däremot hur länge till vi har råd att vänta med upprustningen av det politiska bygget i en turbulent värld. De

återkommande globala politiska, ekonomiska och ekologiska kriserna vittnar om behovet av att ta de första stegen mot ett starkare och mer demokratiskt världssamfund. Det handlar om att aktivt arbeta för att minska det demokratiska underskottet i FN, men får samtidigt inte betyda att vi vänder blicken från de övergrepp som begås av regeringar runt om i världen. Demokratiska krafter måste ges betydligt större uppbackning för att kunna driva utvecklingen rätt i de länder som fortfarande är i greppet på odemokratiska eliter. Genom att bland annat främja fattigdomsbekämpning, höja utbildningsnivåerna och säkra kommunikationsmedel för att möjliggöra en mobilisering av oppositionella kan FN vara en positiv kraft för demokratisering.

För att större politisk makt ska kunna flyttas till FN måste man dock börja med att stärka FN:s legitimitet genom en rad olika demokratiska reformer. Det kan bland annat handla om att reformera säkerhetsrådet för att stärka utvecklingsländernas position, att skapa en andra kammare vid sidan av generalförsamlingen, att stärka den politiska regionaliseringen eller att skapa en ny internationell domstol för mänskliga rättigheter som får makt att döma länder som bryter internationella överenskommelser.

Det är lätt att fastna i ändlösa diskussioner om olika tekniska förslag på den efterlängtdade reformeringen av FN. Men demokrati kan sällan introduceras uppifrån, och den viktigaste frågan blir därmed vad vi själva kan göra där vi står.

Jag skulle vilja se en svensk och europeisk socialdemokrati som starkt sluter upp bakom visionen om en global demokrati på sikt, och som enar sina krafter för att hitta vägar fram i den riktningen. Det första steget är den nya utvecklingsagendan, och min förhoppning är att vi blir fler som engagerar oss för progressiva målsättningar för utvecklingspolitiken bortom 2015. Som Edvard Hambro sade som ordförande i FN:s generalförsamling (1970-1971):

"We ought not to be satisfied when people tell us that politics is the art of the possible. Politics should be the art to make possible tomorrow what seems impossible today."

Milischia Rezai

läser en master i Internationella relationer vid Uppsala Universitet, var LSU:s ungdomsdelegat till FN:s generalförsamling 2011 och sitter i styrelsen för S-studenter, Olof Palmes internationella center, Young European Socialists liksom i Uppsalas kommunstyrelse.

Sara Gunnerud:

Feminism och internationell politik

Över stora delar av världen trycks kampen för kvinnors rättigheter tillbaka. Reaktionära krafter har gått samman i en oheilig allians som är välorganiserad och samordnad i internationella förhandlingar. Dessa krafter använder sina djupa fickor för att motverka kvinnors delaktighet i samhället, liksom kvinnors tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Sverige behöver byta strategi för att vända utvecklingen. Dels behövs ett feministiskt perspektiv på freds- och säkerhetsfrågor som riktar energi och resurser mot att stärka kvinnors rättigheter, ställning och deltagande i beslutsprocesser. Men för att nå framgång måste vi också tänka nytt, och bygga nya allianser.

Genom att ha huvudansvaret för barnen lever många av världens kvinnor närmare både livet och döden. Självklart är det inte bara kvinnor som skulle gå hur långt som helst för att hålla liv i sina barn. Det skulle också många män göra. Men faktum är att detta yttersta ansvar för barnens överlevnad vilar på många fler kvinnoaxlar. Det är kvinnor som plockar ved, bär hem vatten, och försöker få ihop tillräckligt mat när mannen lämnat hembyn för att söka arbete på annan ort. I många länder arbetar kvinnorna långt hårdare än männen och långt fler timmar, även om arbetet är av en art som inte resulterar i direkta inkomster till familjen. Samtidigt är många av dessa kvinnor begränsade av traditionella könsroller som hindrar dem från att kunna försörja sig själva och sina barn.

Varje år förnekas miljontals kvinnors sina grundläggande rättigheter – rätten till hälsa, personlig säkerhet, och lika skydd inför lagen. Kränkningarna tillåts fortsätta och på alldeles för många håll i världen erkänns inte kvinnors rättigheter som mänskliga rättigheter.

I många utvecklingsländer är barnafödande den största hälsorisken för en kvinna (krig undantaget). Därmed är varje ny graviditet också en stor risk för de andra barnens överlevnad. Att kvinnor kan kontrollera sin reproduktion, inte behöver få fler barn än kroppen klarar av, och har tillgång till reproduktiv hälsa och mödravård, är alltså avgörande för hela familjers framtid. Därför är SRHR, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, så viktigt för utveckling.

Sverige gör många bra saker på SRHR-området, inte minst genom utvecklingsbistånd genom Sida. Men våra ansträngningar skulle kunna få långt större effekt om de länder vi hjälper bygga upp en bra nationell infrastruktur för SRHR och bra nationell policy, också stod upp för sin nationella politik i internationella sammanhang, som i FN.

I dag är det inte så. I många fall tar en destruktiv gruppdynamik över i de internationella förhandlingarna. Till exempel har flera afrikanska länder en bra nationell SRHR-politik, men backar inte upp motsvarande politik när de kommer till FN. Istället ställer de sig bakom den afrikanska regionens SRHR-linje i förhandlingarna. En regional förhandlingslinje som i Afrikas fall alltför ofta är framtagen av Egypten, ett klart reaktionärt land som motverkar att kvinnors rättigheter ska ses som mänskliga rättigheter, och att kvinnor ska få tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Afrika är inte det enda exemplet på att reaktionära krafter har starkt inflytande på den linje som hela regioner tar i internationella förhandlingar.

De reaktionära krafterna är välorganiserade, välfinansierade och har länge arbetat med strategin att påverka lokalt, till exem-

pel genom att finansiera reaktionära och homofoba parlamentariker. Syrien och Iran, flankerade av Vatikanstaten, leder gruppen av utvecklingsländer in på helt fel spår. Aldrig är den oheliga alliansen mellan auktoritära islamistiska länder och den heliga stolen tydligare än i deras strävan att förvägra kvinnor deras rätt till sexualitet och sexuell hälsa. Denna politiska kraft kompletteras av närmast obegränsade finansiella resurser från penningstarka amerikanska antiabortgrupper.

Vad får då aktörer som vanligtvis inte alls har samma intressen att samlas i en ohelig allians i en gemensam ambition att motverka kvinnors mänskliga rättigheter? De ser, medvetet eller omedvetet, kvinnors frigörelse som ett brott mot en ”naturlig” manlig maktordning i familjen, en maktordning given av gud. De mobiliserar därför hårt mot allt som kan tänkas hota tingens ordning.

I FN är läget så allvarligt att UN Women inte vill ha en ny världskvinnokonferens 20 år efter Beijingkonferensen, av rädsla att man då kommer tvingas gå med på försämringar. Sverige, Danmark och likasinnade länder får numera lägga all energi på att försvara historiska landvinningar i stället för att bryta ny mark.

Medan FN är lamslaget pågår kriget mot kvinnor med full styrka över hela världen

I flera delar av världen ser vi att utbrett sexuellt våld används som massförstörelsevapen mot civilbefolkningen i konflikter. Det mest kända nutida exemplen kommer från Afrika, men också i Syrien pågår fruktansvärda sexuella övergrepp, en taktik för att sätta skräck i människor. Sexuellt våld och trakasserier används också mot kvinnor för att tysta dem så att kvinnor inte ska våga delta i protester som kräver frihet och mänskliga rättigheter.

I Indien har våldet och dödandet av kvinnor ökat stadigt sedan 1990-talet. En extra otäck del av det dödliga våldet mot indiska

kvinnor är grundat i ekonomisk utpressning, så kallade dowry deaths, eller hemgiftsmord. Efter äktenskapet kräver makens familj kontinuerligt pengar och gåvor av kvinnans biologiska familj. Om familjen inte kan eller vägrar betala, misshandlas kvinnan, eller stängs in i hemmet, som ett sätt att tvinga familjen att betala. Om de fortfarande vägrar kan kvinnan mördas, ofta på ett sätt som ser ut att vara en olycka i hemmet. Bara de rapporterade brotten i Indien (mörkertalet beräknas vara stort) motsvarar en ny död kvinna varje timme. Varje timme, dygnet runt, året om. Bara i Indien. Att den här typen av utpressning är möjlig i det indiska samhället har sin grund i att skilsmässa är starkt stigmatiserat. En skild kvinna blir socialt utstött.

I många sydamerikanska länder är katolska kyrkan pådrivande för att försvåra för kvinnor att få tillgång till abort, också i de fall där abort är lagligt. I Nicaragua infördes ett totalt abortförbud 2006, alltså även förbud mot abort om kvinnans liv är i fara, om graviditeten är resultat av våldtäkt eller incest. Två år senare kriminaliserades abort, så att både flickor eller kvinnor som genomgår abort och sjukvårdspersonal som deltar i aborten kan dömas till fängelse. Våldtäkt och sexuellt våld är mycket vanligt i Nicaragua och majoriteten av brottsoffren är flickor och unga kvinnor. I över två tredjedelar av alla våldtäkter som anmäldes mellan 1998 och 2008 var offret en flicka under 17 år och vid närmare hälften av alla anmälda våldtäkter, var brottsoffret under 15 år.

I Europa har Malta för andra gången medvetet lagt beslag på den viktiga hälsoportföljen i EU-kommissionen och har därmed betydande inflytande över hälsofrågorna i EU:s bistånd. I Irland dog nyligen en blivande mamma av blodsförgiftning när läkare vägrade abortera ett döende foster ur hennes livmoder.

I USA attackeras aborträtten och kvinnors tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa. Den kristna högern och det republikanska partiet driver att arbetsgivare ska kunna vägra att inkludera preventivmedel och förebyggande hälsovård för kvinnor i sjuk-

försäkringen till anställda av ”moraliska eller religiösa skäl”. Arbetsgivarens kan alltså fullt lagligt låta sin privata moraluppfattning styra om kvinnor ska få tillgång till hälsovård.

Överallt pågår attacken mot kvinnor och kvinnors rättigheter.

Att stärka kvinnors rättigheter och kvinnors delaktighet i beslutsprocesser stärker en positiv samhällsutveckling

Samtidigt som kvinnor förnekas sina mänskliga rättigheter finns det överväldigande belägg för att kvinnors medverkan i beslutsprocesser och förbättringar i kvinnors livsvillkor är en avgörande nyckel för att nå en positiv utveckling i samhällen som helhet. Kvinnors perspektiv behövs i beslutsfattandet.

Eftersom samhällen jorden över fortfarande inte är jämställda, har kvinnor och män olika erfarenheter och perspektiv, och därmed delvis andra prioriteringar. Saker som är viktiga för kvinnor – personlig säkerhet, tillgång till hälsa och utbildning – är också saker som är viktiga för samhällens stabilitet och en hållbar och god samhällsekonomisk utveckling. Och dessa saker tenderar att prioriteras lägre när det bara är män som fattar besluten,

Kvinnors delaktighet i beslutsprocesser är nödvändig för att bygga fred och en hållbar fredlig samhällsutveckling.

Vad beror det stora motståndet på?

Varför är kvinnor så ofta uteslutna från viktiga beslutsprocesser? Vem kan vara emot något som är bra för fred och en hållbar samhällsutveckling?

Svaret på den senare frågan är självklar: de som gynnas av den rådande ordningen, de som gynnas av krig och konflikter. Krigsherrar och korrupta makthavare som använder krig och konflikter till att behålla ett järngrepp om befolkningen.

Teokratiska regimer och religiösa extremister har ett starkt intresse av att spä på och upprätthålla myten om att bevarandet av kvinnors traditionella roll i familjen är en central del i att upprätthålla samhällets moral.

Om vanligt folk i dessa länder får bestämma är det högst troligt att andra saker prioriteras än ett religiöst motiverat förtryck. Basala saker som att veta att man kommer komma hem igen efter arbetsdagens slut. Veta att barnen kommer att komma hem från skolan. Tillräckligt med mat och rent vatten. Personlig säkerhet. Att det finns en skola, och att alla ens barn får gå där. Hälsa, och bra sjukvård om det oväntade händer. Trygghet i att barnen växer upp i ett samhälle där de kan bygga en framtid. Frihet att få uttrycka sina åsikter.

Detta är vad de flesta människor i alla länder, i hela världen, verkligen prioriterar. Livet. Detta är vad kvinnor prioriterar, särskilt i utvecklingsländer. En framtid för sig själva, och för sina barn. Ett slut på förstörelse, korrupktion och resursslöseri. Ur det perspektivet är det kanske inte konstigt att totalitära regimer verkar vara rädda för kvinnor.

Varför lyckas inte goda krafter stå emot reaktionärerna?

Men den allvarligaste frågan är hur det kommer sig att de relativt få extremisterna och teokratiska regimerna får så mycket inflytande i internationella förhandlingar, inflytande över EU:s bistånd och FN-organens arbete. Varför klarar inte de goda krafterna att stå emot, och marginalisera extrema reaktionära krafter och stå upp för kvinnors rättigheter? För att hitta svaret på de frågorna måste vi se ärligt på dynamiken i världspolitiken.

Det finns en stor mistro mot västländerna från utvecklingsländerna. Nord-Sydkonflikten är stark. En enad EU-linje är därmed långt ifrån alltid något bra i internationella förhandlingar. Det är lätt att mobilisera mot EU, även när EU föreslår något bra.

Internationell politik handlar enbart till liten del om vad Sverige tycker. En stor del av arbetet handlar om att få med sig andra på sin sida. Att arbeta hårt och medvetet för att driva igenom det man vill.

Vi måste därför också fråga oss ärligt vad vi vet om vad som bygger framgång i internationella förhandlingar. Vad har tidigare gett Sverige inflytande i internationella förhandlingar och i andra internationella sammanhang, som varit långt större än vad vårt lands storlek och styrka egentligen motiverat? Vad var det som gjorde att vi tidigare hade relativt lätt att få många länder med oss i nedrustningsfrågor och jämställdhetsfrågor? Jo, att Sverige hade ett starkt moraliskt förtroendekapital. Att exempelvis Sverige genom Palme stod upp för frihetsrörelser, i Vietnam och Algeriet gav starkt intryck, och gav oss förtroendekapital som i sin tur kunde växlas ut i internationella förhandlingar om nedrustningsfrågor eller jämställdhet.

Hur agerar Sverige i dag? Bygger vi förtroendekapital? Ses vi som en oberoende röst för alla människors frihet, fred och mänskliga rättigheter? Eller ses vi istället som en del av en europeisk kolonialmakt, som visserligen numera använder marknaden som verktyg, men som fortfarande bygger sitt välstånd på utsugning av stora delar av världen? Det kan vara en hård insikt, men sanningen är att EU inte alltid är den mest effektiva budbäraren i internationell politik.

Vad kan Sverige göra?

Vad kan då Sverige och den svenska socialdemokratin göra för att vända utvecklingen? Först och främst måste vi inse att det kommer ta tid att vända den negativa trenden och åstadkomma positiva resultat. En ny strategi måste vara långsiktig och metodisk. Med det sagt, finns det flera konkreta steg Sverige kan ta för att stärka kvinnors rättigheter och kvinnors ställning:

- Se vårt arbete i FN som långt mer än de faktiska FN förhandlingarna. Arbeta medvetet mellan förhandlingsomgångarna med att bygga allianser, och samarbetspartners som kan stötta och driva frågor om kvinnors rättigheter både regionalt och i globala förhandlingar.

Detta inkluderar att sätta tryck på länder som vi hjälper att bygga upp bra nationell politik, till exempel bra hälsoväsenden, att stå upp för sin nationella politik också när de deltar i internationella förhandlingar.

- Våga bryta EU-linjen oftare, och göra det öppet. Sluta vara naiva om det faktum att EU-medlemskapet i vissa sammanhang har en enorm alternativkostnad. Det är enkelt att mobilisera mot något som EU föreslår, även när det EU föreslår är bra saker. Ibland är det alltså bättre att det inte finns en enad EU-linje.

- Bygga nya, goda, strategiska allianser, utanför regionblocken. Sverige skulle kunna skapa allianser i jämställdhetsfrågor med sydamerikanska länder som Uruguay och Brasilien, sydafrikanska länder som Moçambique, och de andra nordiska länderna. En sådan allians skulle bli stark, och skulle kunna bidra till att bryta den cementerade regionblockpolitiken som just nu ofta dominerar i internationella förhandlingar.

- Ge våra diplomater i uppdrag att kräva att kvinnor inkluderas i beslutsprocesser i konfliktområden. Detta skulle vi kunna göra mycket tydligare i exempelvis Afghanistan och Egypten.

- Stärka kvinnors organisering på lokal nivå, genom ökat stöd till icke-statliga organisationer med gräsrotsfokus, exempelvis Kvinna till kvinna.

- Fokusera vårt utvecklingsbistånd och övriga internationella engagemang på frågor och tematiska områden som stämmer överens med våra värderingar och som bygger förtroendekapital.

- Tillsammans med de andra nordiska länderna sätta ökat tryck på FN-organ, som UN Women, där de nordiska länderna är stora bidragsgivare. Kräva tydligt och skarpt språk i förhandlingsdokument, och att sekretariaten i FN-organen ska driva frågor som rör kvinnors rättigheter med kraft genom hela förhandlingsprocessen.
- I praktiskt taget alla internationella sammanhang lyfta de positiva effekter på ekonomisk utveckling som kommer av att stärka kvinnors rättigheter och kvinnors deltagande i samhället.

Pragmatisk internationell politik innebär att använda de forum och de verktyg som är mest effektiva. EU-samordningen är bra ibland, men långt ifrån alltid. När det kommer till kvinnors rättigheter behöver vi ett ordentligt omtag och nya strategier.

Sara Gunnerud

har jobbat som politisk sekreterare på S-kvinnoförbundet, och är aktiv i Unga S-kvinnor Rebella i Stockholm. Sara är frilansande kommunikationskonsult och skribent.

Magnus Nilsson:

Utrikespolitik – en farlig nyhet

Omnis novitas periculosus – varje nyhet är farlig! Så uttryckte sig en romersk politiker för drygt 2000 år sedan, då han ondgjorde sig över riskerna med förändring. Det finns ett korn av sanning i detta uttalande inte minst när vi ser vilka oväntade följder politiska handlingar kan få. Ju mer komplex en samhällsfråga är, desto svårare blir det att förutse konsekvenserna av dessa. Att Rosa Parks den 1 december 1955 vägrade resa sig från sin plats på en buss i Montgomery, Alabama var en viktig katalysator för anti-apartheid-rörelsen. Mohamed Bouazizis självantändning på en gata i Tunisien i januari 2011 startade en kedjereaktion som vi kommit att kalla den arabiska våren. Effekter av små, men viktiga, handlingar är ofta omöjliga att förutsäga. I populärvetenskap brukar det här fenomenet kallas fjärilseffekten och är en teori som likväl kan appliceras på politisk handling som beslut.

Om det är svårt att ens överblicka effekterna av individuella handlingar som dessa, är effekterna av omfattande beslut på europeisk nivå nästintill omöjliga att förutse. Alla samhällsreformer påverkar varandra i ett oändligt samspel och blir därmed väldigt svåra att isolera från varandra. Lissabonfördraget var exempelvis tänkt att förenkla och demokratisera EU, men parlamentets utökade befogenheter har snarast gjort unionens beslutsvägar ännu mer ogenomträngliga för vanliga medborgare, och många har ondgjort sig över de svårtolkade direktiv som EU-förhandlingar ofta resulterar i.

EU består idag av 27 medlemsstater och varje land har sina interna motsättningar, avvägningar och ofta historiskt svårgenomträngliga politiska kompromisser. I ljuset av detta blir varje försök till reformer eller förändringar komplexa. Man skulle därmed kunna dra slutsatsen att i en värld där varje nyhet är farlig och riskerar att få oöverskådliga konsekvenser, så bör man avvakta in i det sista med politiska reformer. En slags konsekvent konservativ hållning mot varje form av förändring. Detta vore däremot att göra det enkelt för sig. För vi lever i en föränderlig värld. En värld där globaliseringens krafter i form av blixtnabba globala transaktioner och framväxten av transnationella företag, radikalt minskat nationalstatens suveränitet och det egna landets handlingsutrymme. Ständigt förändrade förutsättningar tvingar oss att ta ställning, oavsett om vi så önskar eller ej.

Dessutom ligger det i socialdemokratins ideologi att ständigt våga utmana oss själva och vår omvärld för att möjliggöra demokratiska reformer som kommer folket till del.

EU:s utrikespolitik är illustrativ

EU:s gemensamma utrikespolitik är på många sätt illustrativ för den här typen av svåra avvägningar. I teorin är EU:s utrikespolitik ett rent mellanstatligt projekt som drivs av Ministerrådet, medan det överstatliga Europaparlamentet har lite inflytande i frågorna. I ett sådant renodlat diplomatiskt samarbete ska alla parter ha samma röststyrka. Men i realiteten är det ofta Tyskland, Storbritannien och Frankrike som sätter dagordningen. Små stater som Sverige, som förr kunde sticka ut med en avvikande och mer altruistisk utrikespolitik, får allt svårare att uttrycka sin åsikt utan risk för minskad politisk trovärdighet inom EU. Det europeiska samarbetet ger därför Sverige en möjlighet till ökat inflytande i internationell politik, men samtidigt ökar det riskerna för att politiken blir alltmer krasst realpolitisk. Minsta gemensamma nämnare i ett sådant system blir ofta kon-

serverandet av rådande ordning, något som bör ses som en besvikelse för oss socialdemokrater, då vi skulle kunna nå mycket längre. Speciellt för en socialdemokrati med högt ställda förhoppningar om att en bättre världsordning är möjlig. Ett exempel på de ekonomiska och säkerhetspolitiska intressen som de stora länderna kan ha, märktes inte minst under den arabiska vårens början i början av 2011.

När denna nådde sin kulmen fortsatte många EU-länder nämligen att tveka inför situationens allvar. Ett talande citat är oron som Italiens utrikesminister Franco Frattini uttryckte våren 2011 under ett ministermöte kring situationen i Nordafrika:

”... a civil war in Libya would result in an epochal flow of migration towards the European countries.”

Fokus för vissa europeiska länder var alltså risken för ökade migrantströmmar, inte det faktum att tusentals befarades dö i Libyen eller att Egypten stod inför en revolution. En revolution som, samma dag som Frattinis uttalande, omkullkastade diktatorn Hosni Mubarak. Detta uttalande är också skrämmande nog talande för den migrationspolitik som är förhärskande inom många EU-länder. Antalet människor som av olika anledningar kom till EU:s gränser uppgick under 2008 till nära två miljoner, men antalet som faktiskt fick stanna var avsevärt lägre.

Chanserna att få uppehållstillstånd varierar kraftigt beroende på vilket land du har turen, eller oturen, att hamna i. I vissa länder har du bara någon procents chans att få stanna medan en person med samma förutsättningar kan ha 75 procents chans att få stanna om personen ansökt i ett annat medlemsland.

Även positiva EU-reaktioner på arabiska våren

Samtidigt som Italien och andra EU-länder bara såg negativa konsekvenser av den arabiska våren, fanns det även mer positiva reaktioner inom EU. Catherine Ashton, EU:s höga representant för utrikesfrågor, var tidigt ute och mötte representanter för de

stater som nyligen störtat sina tidigare regimer. Att snabbt knyta dessa kontakter kan givetvis ses som ett egenintresse för att hindra framtida migrationsströmmar, men troligtvis var det överordnade intresset för Ashton att stötta dessa nya demokratier i EU:s närområde. Att verka för ökad demokratisering av EU:s grannländer har länge varit prioriterat i de samtal som förts kring EU:s utrikespolitik. Kontroverserna kring hur EU ska förhålla sig till den arabiska våren har dock fortsatt, där de enskilda länderna och EU som organisation har olika syn på saken. När Storbritannien nyligen föreslog att EU bör arbeta för att upphäva vapenembargot till rebellgrupperna i Syrien, blotades en ny spricka och förslaget fick inget stöd bland EU:s utrikesministrar. EU för därför ofta paradoxalt nog både en ganska tyst diplomatisk linje, men samtidigt en väldigt aktiv, utrikespolitisk linje.

Medvetet luddig formulering

Motsättningarna inom EU syns även i förhållande till EU:s omedelbara närområde. En sådan strategiskt viktig fråga är EU:s utvidgning. EU består idag av 27, snart 28, självständiga stater och de nuvarande fördragen möjliggör för: *”Varje europeisk stat som respekterar de värden som avses i artikel 2 (anm. mänskliga rättigheter, marknadsekonomi etc.) och som förbinder sig att främja dem får ansöka om att bli medlem av unionen.”* Detta är en medvetet luddig formulering, eftersom begreppet ”europeisk stat” aldrig definierats av EU självt. Även om en sådan diskussions utfall ofta ter sig självklar i exempelvis Islands fall, så öppnar Turkiets medlemsansökan upp för oklarheter rörande länder som Armenien, Georgien och de övriga kaukasiska länderna. Var går egentligen Europas gränser? Det blir snarare EU-politik än geografiskt närhet som avgör.

Att utöka EU till att även inkludera Balkan och Turkiet vore ett stort steg framåt mot en kraftigt ökad pluralism inom EU. Detta vore eftersträvansvärt då länder som historiskt och kulturellt

ansetts frånskilda från ett kristet dominerat Europa skulle inkluderas. Utvidgningen är således också ett av de viktigaste stegen för att utöka demokratins räckvidd. EU-medlemskapet blir ett ”lockbete”, det ger incitament för demokratiutveckling, möjliggör för oppositionella att uttala sig fritt och hjälper goda administrativa krafter att stävja korrupcion. Det har visat sig vara en lyckad utrikespolitisk strategi från EU:s sida. Inte minst gentemot de forna östeuropeiska staterna. Genom att öppna dörren för fler medlemsstater har EU kunnat använda de så kallade Köpenhamnskriterierna för att få grannländerna att röra sig i en mer demokratisk riktning.

Ungern visar på riskerna

Den senaste tidens utveckling i framförallt Ungern har däremot visat på riskerna med att relativt snabbt inkorporera nya medlemsländer, då möjligheterna att ”locka” med medlemskap endast fungerar tills landet faktiskt blivit EU-medlem. Ungern påbörjade förhandlingar om EU-medlemskap redan 1998. Landet blev efter förhandlingar godkänt i maj 2004 och är sedan dess en fullvärdig medlem av unionen. 2010 fick det konservativa partiet Fidesz makten i Ungern med ett valresultat på över 50 %. Partiet började tidigt utnyttja sin dominanta position i politiken genom konstitutionella förändringar. Över 200 lagförändringar genomfördes under mycket kort tid och ledde till starka reaktionerna från såväl opposition som EU. Lagar som kraftigt kringskar mediernas yttrandefrihet, omritade valdistrikt för att missgynna oppositionen och många andra reformer som direkt riktades för att kringskära demokratins räckvidd skapade stor uppståndelse. Trots kraftiga reaktioner från EU-kommissionen har regeringen, ledd av premiärminister Viktor Orbán, fortsatt i samma riktning. Det blir alltmer tydligt att EU:s sanktionsmöjligheter är få när ett land väl är innanför EU-systemets ramar. Ett omformande av vilka restriktioner som finns mot individuella medlemsstater är väldigt kontroversiellt, efter-

som det inkräktar på staternas suveränitet. Samtidigt blir det omöjligt att stå upp för en gemensam europeisk utrikespolitik om de egna medlemmarna inte ens kan klara av de mest grundläggande demokratikraven. Att utökade möjligheter till sanktioner mot individuella EU-länder införs, blir därmed allt viktigare.

I takt med att det internationella samarbetet fördjupats under de senaste decennierna har också den internationella politikens begränsningar belysts. EU, det kanske mest långtgående övernationella samarbetet i världen, möts av mycket stora utmaningar. När den globala ekonomiska krisen drabbade Europa blev det tydligt att unionen inte var så robust som många hade trott. Delar av Europa och inte minst de unga europeiska socialdemokraterna i organisationen Young European Socialists, efterlyser ett stärkt samarbete som lösning, medan andra ropar på lösare samarbetsformer. Subsidiaritetsprincipen inom EU utgår från att beslut alltid ska tas på en nivå så nära folkets vardag som möjligt men samtidigt blir det alltmer tydligt att en sådan gränsdragning är nästintill omöjlig att dra. Diskussionerna pågår än och debatten om vad EU bör och inte bör göra kommer säkerligen fortsätta så länge unionen finns till.

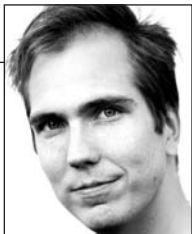
Som socialdemokrater kan vi inte tysta se på

Politisk förändring är alltid svårt och EU:s fördjupade samarbete är ett försök att möta den förändring som nu pågått i Europa i snart femtio år. Förhållandet gentemot den pånyttfödda arabiska och nordafrikanska världen, migrationsströmmarna till Europa och spänningar internt inom EU är bara tre av alla utmaningar som den gemensamma europeiska utrikespolitiken står inför. Som socialdemokrater kan vi inte tysta se på när länder som Ungern faller mot förtryck. Samtidigt vill vi inte förlora alltför mycket av vårt lands självbestämmande. Vi står alltså inför svåra avvägningar som går djupt in i vår syn på demokrati, mänskliga rättigheter och självbestämmande. Vår röst inom EU

måste bli starkare än idag, och trots att det är obekvämt så måste Sverige våga reagera kraftigt mot odemokratiska tendenser även inom unionen. Det är inte humant att slumpen ska avgöra en människas rättigheter att kunna undfly krig eller förtryck. Den omänskliga migrationspolitiken är en del av EU:s utrikespolitik som fortfarande har en lång väg kvar och som upprör många även inom Sverige. Vi måste tillåtas ha ett fortsatt solidariskt flyktmottagande, men det är också vårt ansvar att påverka mer konservativa europeiska länder att öppna sina gränser och ta ansvar för människor på flykt.

Allt större behov av att samordna beslut

Jag ser i framtiden ett allt större behov av att samordna beslut för att kunna åstadkomma snabba fredsinsatser, att bidra till en rättvisare ekonomisk resursfördelning och att stärka den internationella rätten. FN är fortfarande en viktig aktör men har tyvärr visat sig otillräcklig för att åstadkomma förändring inom många områden. Vi måste se till att fler institutioner tillkommer för lösa svåra diplomatiska och politiska knutar runtom i världen och i detta arbete kan ett progressivt EU spela en viktig roll. Men för att detta ska ske måste vi också ta vårt ansvar och vara den blåslampa och kritiker som driver på för förändring internationellt. Att tyst se på är inte möjligt om vi vill se en rättvisare morgondag. Världen förtjänar en bättre internationell ordning än den vi har idag. Men då krävs det att vi vågar stå upp mot dem som påstår att varje nyhet är farlig och varje förändring av ondo, och istället tar var strid för att utöka demokratins räckvidd vid varje givet tillfälle. För det är i slutändan detta som är vårt gemensamma ansvar som socialdemokrater.

Magnus Nilsson

Är ordförande för Socialdemokratiska studentförbundet sedan 2010 och har även suttit i Palmeacentrets styrelse, varit aktiv i Young european socialists, besökt Burmaprojektet i Thailand samt arbetat för att starta ett Egypten-projekt i samarbete med socialdemokraterna i Kairo.

Lina Stenberg:

Att brottas med det till synes omöjliga – om diskriminering i Moldavien

I Sverige nås vi av larmrapporter om de högerextrema vindar som blåser på kontinenten. Och även här hemma blir vi varse hur samhällsklimatet hårdnar, klyftorna ökar och demokratiska principer långsamt urholkas. Kristider har en tendens att ge extrema idéer luft under vingarna, samhällets förlorare blir fler och får det allt svårare.

De grupper som mest missgynnas i svåra tider är främst de som redan har det tufft, som redan är utstötta och diskriminerade. I våra grannländer inom EU, liksom i Sverige finns dock ett etablerat skydd för diskriminerade grupper, som ska fungera i goda såväl som tider. Detta eftersom en grundläggande funktion i en demokrati är att staten garanterar rättigheter till alla – åtminstone i teorin – även till dem som har svårast att själva tillgodogöra sig sina rättigheter. Diskrimineringslagstiftningar, utjämningsprinciper, fungerande rättsväsende, och överklagningsmekanismer är några av de funktioner som tagits fram för att diskriminering av svaga grupper ska minimeras.

Det ska dock tilläggas att situationen är långt ifrån perfekt hos oss i Sverige i det här avseendet. Det råder inget tvivel om att det finns grupper som systematiskt diskrimineras, åsidosätts och har sämre förutsättningar än andra. Mycket finns kvar att göra, vi är långt ifrån perfekta när det gäller mänskliga rättigheter, icke-diskriminering och likabehandling. Men, i jämförelse med många andra länder, har vi nått en bra bit på vägen.

Det är egentligen fel och otidsenligt att dela in Europa i öst och väst, särskilt när f.d. östländer nu är medlemmar i EU. Diskriminering av svaga grupper, särskilt av etniska grupper såsom romer är snarare något som förekommer i hela Europa som kontinent än bara i öst. Men man kan ändå se tydliga tendenser på att situationen i de östeuropeiska länderna ser generellt sämre ut. Stigmat som omger HBT-personer är väldigt högt, personer med funktionsnedsättningar är sällan eller i liten utsträckning integrerade i samhället, och diskrimineringen av romer är mer eller mindre öppet sanktionerad. Kanske beror det på östländernas kommunistiska förflutna, att de är nya demokratier och nya nationalstater, eller att de helt enkelt rätt nyligen (om alls) har nått en något så när hög ekonomisk standard.

I ett fattigt land med stora klyftor blir de diskriminerade grupperna mer utsatta. De som inte har makt eller möjlighet att påverka sin situation blir lätt undanskuffade, och de mer resursstarka roffar åt sig av kakan på de svagas bekostnad. Men hur gör man när kakan som många ska dela på är väldigt liten? Svaret på den frågan är att utan reglering och utjämning blir samhället per automatik ojämnt, och den ojämligheten rättfärdigas kollektivt. Diskriminering uppstår, de svaga ”får skylla sig själva” eller ”det bara är så”. Och dessa normer och attityder legitimerar och förstärker diskriminering i lagar och regler. Att ett samhälle består av grupper med olika värde blir således ett accepterat och normaliserat tillstånd, ingenting konstigt.

För att ge en bild av hur diskrimineringen kan ta sig uttryck i Östeuropa, och för att diskutera lösningar på problemet, låt oss titta på Moldavien.

Moldavien – möjligheternas land?

I Europas sydöstra hörn ligger ett litet land, utan kust och utan egentliga naturtillgångar. Moldavien är Europas fattigaste land och präglas väldigt starkt av sitt förflutna. Landet har i modern

tid aldrig varit självständigt, dess gränser har flyttats med varje ockupant. Längre tillhörde landet Rumänien, men under andra världskriget inkorporerades det i Sovjetunionen, och förblev en Sovjetrepublik fram till landets självständighet 1991. Under den här tiden var landet en av de mest välmående republikerna inom imperiet. Moldaviens jordbruksprodukter såldes överallt inom imperiet, och sovjetbor från alla håll reste gärna till huvudstaden Chisinau för dess utsökta choklad och vin.

Det sovjetiska arvet finns överallt i dagens Moldavien. Det hierarkiska systemet där alla har en given plats fortlever allt jämt. Rädslan att göra fel inför överordnande, att inte ifrågasätta, att undvika att ta initiativ och att inte lägga sig i sådant som inte berör en. Samtidigt finns det en nedärvd, kanske inprogrammerad syn på samhället som rättvist och jämlikt, där man inte klagar utan gör sin tilldelade uppgift som en kugge i ett större maskineri.

Moldavien har en befolkning på ungefär 4,4 miljoner människor, varav de flesta bor på landsbygden. Det är ett i grunden ruralt land, jordbrukssektorn och dess export är nödvändiga intäkter. En annan stor andel av BNP är så kallade remitteringar – pengar skickade från moldaver utomlands. Här ska tilläggas att Moldavien är ett avfolkat land. Någonstans mellan en fjärde- och femtedel av alla invånare bor utomlands. Det är ett mycket fattigt land, och det var länge sedan framtidsutsikterna såg goda ut. Att flytta utomlands är många moldavers dröm, att vara fast i landet mångas fasa. Möjligheterna är få – om man inte har rätt kontakter som hjälper dig, lönerna är usla. Ingen litar på politikerna, korruptionen genomsyrar allt från sjukvård till barnens skola till det lokala polis- och domstolsväsendet. Mutorna, pengarna vid sidan om, blir till fogmassan som bygger och håller ihop samhällets delar. Men det är samtidigt en inifrån ruttande fogmassa, som äter upp och raserar samhällets strukturer.

Sverige har funnits som biståndsgivare i Moldavien sedan 1997 och har haft en ambassad på plats sedan 2010. Av svenskt bistånd till Moldavien på 118 miljoner kronor (2012), går mer än hälften till sektorn ”Demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet”. Det finns således en stor politisk vilja från svenskt håll att både bilateralt, liksom genom EU, arbeta för implementering av de mänskliga rättigheterna.

Att sätta ord på vad som är diskriminering

Ofta är det enklast att se sakers tillstånd i de breda penseldragen. Att se den stora massan, att se skogen för träden istället för att uppmärksamma de individer som särskiljer sig och som behöver något mer eller något annat. De mest marginaliserade och utsatta människorna i ett samhälle gör sällan själva stort väsen av sig. Man skulle därför kunna hävda att människorna inte finns eller att de är fullt nöjda som det är. Men faktum är att samtliga länder med generell och hög välfärd, har valt, eller varit tvungna att se och rikta sig mot just dessa människor. Att genomföra skraddarsydd insatser mot de mest behövande grupperna i samhället, för att särskild höja just deras välfärd. Detta höjer nämligen allas välfärd.

Under knappt två år, mellan 2009 och 2011, bodde och arbetade jag i Moldavien. I mitt möte med representanter för den moldaviska statsapparaten blev jag varse hur svårt, besvärligt och obehagligt det blev när diskriminering och diskriminerade grupper kom på tal. Helst ville man prata om befolkningen i stort, att jobba för majoriteten och inte för minoriteterna (trots att de ”diskriminerade” grupperna med gruppen kvinnor inräknade faktiskt utgör en majoritet).

Eftersom jag var verksam inom området ”Mänskliga rättigheter och diskriminering”, levde jag med dessa frågor hela tiden. Därför kan man förstås hävda att jag var särskilt uppmärksam för

manifestationer av diskriminering, att jag granskade min omgivning extra noga. Och visst, jag satte ord på vad det var jag såg och hörde. Men det var inte svårt att uppmärksamma uttryck av diskriminering och intolerans överallt, hela tiden, i det dagliga livet.

Iakttagelser av diskriminering i Moldavien

I huvudstaden Chisinau, där det bor drygt 600 000 människor är ingenting handikappanpassat. Trottoarkanterna är skyhöga och vassa, vägarna och trottoarerna i sig fulla med kratrar som man får parera för om man inte vill vricka fötterna (eller trampa i halvmeterhöga pölar när det har regnat). Hissar är sällsyntheter, och ramper existerar knappt. Detta är ett väldigt konkret och fysiskt tecken på att man förbiser en del av befolkningens medverkan i det offentliga livet i Moldavien. Att se en rullstolsburen person ute i staden är oerhört sällsynt. Det ska tilläggas att de flesta personer med funktionsnedsättningar i Moldavien inte bor hemma, och inte är integrerade i samhället i övrigt. Barn med någon form av handikapp lämnas fortfarande i hög utsträckning bort till särskilda barnhem. Detta håller på att ändras långsamt, alltfler barn bor hemma. Men fortfarande uppmuntras föräldrar att lämna bort barn med särskilda behov, och detta anses inte vara något konstigt.

Bör romska barn gå i skolan? En fråga som de allra flesta av oss i dag svarar ”ja, självklart” på, utan eftertanke. Detta var dock långt ifrån en självklarhet under min vistelse i Moldavien. Frågan om ifall romer var ”sanna” medborgare med samma rättigheter som andra, var så laddad att jag många gånger hoppades att jag hört fel vid diskussioner i ämnet. Att det råder stor okunskap om romer, att det finns fördomar som inte ifrågasätts bland allmänheten är ingenting förvånande eller ovanligt. Men i diskussioner med högutbildade, behärskade, värtaliga och annars oerhört politiskt korrekta personer, att se dem nästan darra av indignation och höra deras röster gå upp i falsett, i

samtal om lika rättigheter för romer, fick mig nästan att tappa fotfästet. I dessa samtal fick jag presenterat för mig påstådda belägg för att jag fått allt om bakfoten, att det hela egentligen är tvärtom, romerna är rika – moldaverna är förtryckta. Att höra bevis läggas fram om tjuvaktighet i romers gener, att det är ont förtal att romer någonsin i historien ska ha blivit förtryckta, förslavade, mördade eller fördrivna från Moldavien. Ja, då blev jag stum och tappade ärligt talat lite grann hoppet. ”Romer vill inte att deras barn ska gå i skolan, barnen lär sig ändå inget och de kommer ändå inte använda färdigheterna de får” var helt legitima och vardagliga argument som jag åhört på perfekt felfri engelska.

Till saken hör också att ingen vet hur många romer som bor i Moldavien. Den senaste folkräkningen där människor tillfrågades om etnisk tillhörighet genomfördes under sovjettiden, och det bör tilläggas att det knappast var en fördel då heller att aktivt erkänna sig till den gruppen. Vissa säger att det bor 10 000 romer i Moldavien, andra 200 000 eller fler. Men vid ett möte där jag närvarade, menade de ansvariga inom statlig förvaltning att romerna är för få för att särbehandlas som grupp. Många romer håller även idag tyst om sin etnicitet, då stigmat som omger gruppen och den öppna helt sanktionerade diskrimineringen är så hög. Läkare vårdar ogärna romer, gruppen får sällan statliga bidrag på samma grunder som andra, de äger sällan sin mark och kan bli ivägschasade när som helst, eller få el, vatten eller sophämtning borttagen. Självklart finns det undantag, men på det stora hela är romska barn högst ovälkomna i skolorna.

Är homosexualitet en sjukdom? Är varje homosexuell man också pedofil? Försöker de homosexuella störta samhället och förrinta landets kristna kultur? Dessa är några av de frågor som jag har hört vädras på politiska möten, som debatterades i media och även i mer informella sammanhang. Hatbrott var inte ovanliga men tystades ner, HBT-grupper blev ihärdigt terroriserade och Pride ställdes ärligen in av politikerna med olika

förevändningar. Det var helt legitimt för politiker att uttala sig öppet i högst homofoba termer liksom att kyrkans representanter förespråkade nolltolerans mot homosexualitet. Under min tid i Moldavien lyckades högergrupper tillsammans med kyrkan och politiska partier på bred front framgångsrikt stoppa en icke-diskrimineringslagstiftning i riksdagen, enbart därför att homosexualitet fanns med som en diskrimineringsgrund. Detta kunde ske, uppbackat av det den breda massan ska tilläggas, med hänvisning till hur ett samhälle där homosexualitet kunde frodas, skulle förstöra den moldaviska kulturen – och främja ett promiskuöst beteende bland ungdomar.

Under ett möte med regeringsrepresentanter, kyrkan och högergrupper, höll en representant från en högerorganisation upp en engelsk barnbok med titeln ”Daddy, daddy and me” som ett varnande exempel på hur det kan gå. Reaktionerna i rummet var enorma, med burop, visslingar, följt av en hetsig debatt om kopplingen mellan homosexualitet och samhällets förfall. För mig blev det hela absurt, på gränsen till skrattretande, då min ögonblickliga reaktion vid åsynen av boken var att dess titel var klockren och att den borde översättas till svenska. Denna åsikt höll jag dock inne med, aggressiviteten i rummet höll mig på plats.

Diskriminerings kärna – problem och lösning?

Romer, HBT-personer och funktionshindrade är bland de mest diskriminerade i det moldaviska samhället. Även HIV-positiva, fattiga (eftersom de inte kan betala mutor), äldre och kvinnor är mer utsatta än andra. Det kallas för multipel diskriminering när man har tillhörighet i flera utsatta grupper. Är du exempelvis både rom och kvinna, blir din situation än värre och diskrimineringen större.

Under 2011 genomförde Soros Foundation Moldova en stor enkätundersökning för att mäta toleransen i Moldavien gente-

mot diskriminerade grupper i samhället¹. Resultatet var väldigt intressant och den första i sitt slag i landet. Istället för att ställa generella frågor om diskriminering, vilket brukar ge resultat av typen ”ingen tycker att diskriminering är bra”, gjorde man frågorna mer personliga. Man frågade exempelvis hur respondenterna ställde sig till att bo granne med en homosexuell person. Svaren i undersökningen visar hur diskrimineringen av de stigmatiserade grupperna verkligen ligger på djupet, och knappt ens i folks medvetande.

87 procent av de tillfrågade var negativa till att bo granne med en homosexuell person, och endast 10 procent kunde tänka sig att vara vän med någon som var homosexuell. Mer än två av tre tillfrågade menade att homosexualitet var en sjukdom, att de var perversa eller omoraliska, och en fjärdedel tyckte att homosexualitet borde kriminaliseras. I samma studie svarade 60 procent att de inte ville bo nära romer, och tre av fyra att de inte skulle acceptera att en rom gifte in sig i familjen. Mer än 25 procent tyckte att romer borde isoleras från resten av befolkningen.

Personer med fysisk funktionsnedsättning visade sig vara mer accepterade än utvecklingsstörda personer, 70 procent kunde tänka sig att ha en sådan person som granne till skillnad från endast 40 procent när det gällde utvecklingsstörda. 40 procent av de tillfrågade tyckte inte att personer med någon form av funktionsnedsättning kan jobba, och lika många ansåg att personer med utvecklingsstörning är farliga och bör isoleras.

Dessa dystra resultat visar tydligt hur låg toleransen är mot det okända och annorlunda i det moldaviska samhället. Och kanske är det inte så konstigt med tanke på landets förflutna. Men en av slutsatserna, som ändå inger något slags hopp, är att de som redan kände personer ur en viss diskriminerad grupp, var mer positiva till just den gruppen. Att identifiera isoleringen av de diskriminerade grupperna (eller dolda, vilket ofta är fallet med HBT-personer, då de helt enkelt inte kommer ut eller förnekar

¹ soros.md/files/publications/documents/Studiu_sociologic_EN.pdf

sin tillhörighet), som roten till problemet gör ju också att det kan finnas en nyckel till dess lösning. Att separera grupper och åtskilja deras kontaktytor har väl aldrig varit ett lyckat recept på gemenskap, förståelse och solidaritet. Det är ett stort steg framåt att inse vikten av integration och att arbeta för det, något som till viss del håller på att hända.

Vad bör göras för att motverka diskrimineringen i Moldavien?

Förutom en potentiell insikt om inkludering av de diskriminerade grupperna i det övriga samhället, finns det viktiga steg framåt som landet redan är i färd med att ta. Icke-diskrimineringslagstiftningen har om än motvilligt antagits och landets regering de senaste åren aktivt anpassat sig efter EU:s krav för att komma närmare inträdesförhandlingar, där uppfyllandet av mänskliga rättigheter är en viktig katalysator.

Juridiska reformer är dock en sak, människors attityder en annan, och där finns lång väg kvar att gå mot sann tolerans och jämlikhet i det moldaviska samhället. Att ändra normer tar tid, och vi behöver i rättvisans namn ha tålamod, men samtidigt vara aktivt förväntansfulla.

Det finns en stor politisk vilja från internationellt och inte minst svenskt håll, att hjälpa Moldavien, liksom andra länder i utkan-ten av EU, uppnå den nivå som krävs för ett EU-inträde. Att bidra till att landet blir mer demokratiskt, med ett fungerande rättssamhälle och att bättre tillämpa de mänskliga rättigheterna. Men när det gäller den djupt rotade diskrimineringen som liksom bromsar samhällsutvecklingen underifrån, finns idag inte tillräcklig stort fokus. Inte bara Sverige, utan även EU, FN och andra aktörer står i många hänseenden handfallna för den här problematiken, och har en tendens att nedvärdera länken mellan de mänskliga rättigheterna, icke-diskriminering och demokratiutveckling. Därför behöver vi bli bättre på att

påminna om hur viktig kampen mot diskrimineringen är och för bättre implementering av MR-konventionerna för en sann demokratiutveckling och ett jämlikt samhälle.

Lina Stenberg

har en magister i statsvetenskap och är utredare på Arbetarrörelsens tankesmedja. Lina's yrkesmässiga bakgrund är inom mänskliga rättigheter och barns rättigheter, senast från svenska ambassaden i Moldavien och dessförinnan från Rädda Barnens rikskansli.

Fredrik Lundh Sammeli:

Migration – människor och möjligheter

Föreställ dig att det är krig, inte i Irak eller Afghanistan eller i något annat avlägset land, utan här, i Europa, i Sverige, här hos oss. Den danska författarinnan Janne Teller fick förra året Teskedsorderns bokpris med hennes sätt att vända på världen, Med boken, Om det var krig i Norden¹, bjuder Janne Teller in oss läsare till ett tankeexperiment. Genom att vända på perspektiven försöker hon få oss att förstå vad det innebär att vara flykting.

”Tänk om det blev krig i Norden. Vart skulle du ta vägen?”

Om nästan hela Sverige, nästan hela Stockholm låg i ruiner efter bombnedslag. Om huset som du och din familj bor i har fått hål i väggarna, alla fönsterrutor krossade och taket bortslitet. Vintern är på väg, värmen fungerar inte, det regnar in. Ni kan bara vara i källaren. Din mamma har luftrörskatarr och håller på att få lugninsflammation. Din äldre bror har förlorat tre fingrar på vänster hand i en minsprängning och går med i milisen mot dina föräldrars vilja. Din lillasyster har blivit skadad i huvudet av granatsplitter och ligger på ett sjukhus utan utrustning. Din farmor och farfar dog när deras vårdhem träffades av en bomb.

Själv är du fortfarande oskadd, men rädd. Morgon, middag, kväll, natt. Du hoppar högt varje gång missilerna visslar iväg någonstans, varje gång du ser en ljusglimt vid horisonten och inte vet om den missilen är riktad just mot den punkt där du står.”

Nu är det inte krig i Norden, idag. Men tänk om det blev krig och det var du som blev flykting i ett främmande land? Jag har läst boken och funderat. Försökt att förstå, men inser samtidigt att jag som aldrig varit nära, nog heller aldrig riktigt kommer att kunna förstå. Boken skrevs år 2001 kopplat till diskussionen om flyktingar i Danmark och sätter fokus på två av Europas mest traditionellt hyllade värdesatser, ”alla människor är födda lika” och ”allt vad ni vill att människor ska göra för er, det ska ni också göra för dem”.

Migration och möjligheter

Men är det så verkligheten idag ser ut? Som migrationspolitiskt talesperson för Socialdemokraterna kan jag bara konstatera att det finns en hel del kvar att göra. Världen krymper. Globaliseringen föder hopp och framtidstro, men också oro.

Migrationen i världen ökar och Sverige är en del av den utvecklingen. Vissa söker sig hit för att söka skydd, andra för att förena sig med sin familj och ytterligare andra för att arbeta. Oavsett skälet till att människor flyttar hit så bidrar de med kunskap, idéer, arbetskraft och företagande. Deras bidrag har haft – och har stor betydelse för Sveriges utveckling.

För mig handlar migration om människor och möjligheter, och en socialdemokratisk migrationspolitik ska alltid utgå från en stark solidaritet människor emellan. Sverige ska vara landet som ger människor en frizon när de flyr för sina liv. Som välkomnar människor som flyttar hit för arbete eller kärlek och som ser möjligheterna i varje enskild människa. Vårt land är i sig ett tydligt historiskt exempel på att den kunskap, arbetskraft och mångfald som har kommit hit, vilket har haft stor betydelse för svensk tillväxt och utveckling.

Sverige tar ett stort ansvar när det gäller flyktingmottagande och ska fortsätta göra det.

Samtidigt får vi inte blunda för att migrationen också är en stor utmaning. När oroligheterna i omvärlden ökar, ökar också trycket på Sverige att ta emot flyktingar, liksom att framgångsrikt ge dessa en naturlig plats i vårt samhälle och på arbetsmarknaden.

För att dra nytta av den kraft och potential som finns i invandringen är jobb det viktigaste verktyget. Jobb är vägen till ökad delaktighet och samhörighet i samhället, till integration, språkutveckling och självförsörjning – som i sin tur skapar tillväxt och utveckling för Sverige. En starkare arbetslinje ska genomsyra välkommandet till vårt land för de grupper som är i arbetsför ålder. En framgångsrik migrationspolitik är därför en politik som sätter jobben främst och full sysselsättning som mål för dem som nyss har kommit hit.

Asylrätten – problem eller möjligheter

Svaret på hur vi ska hantera ökade oroligheter i världen och att fler människor är på flykt för sina liv, kan dock aldrig vara att ifrågasätta asylrätten. Asylrätten är en grundpelare för svensk socialdemokrati. Den är en mänsklig rättighet och utgår ifrån människors behov av skydd och människors fruktan för förföljelse. Varje person som söker asyl i Sverige ska få en rättsäker prövning och ett beslut inom rimlig tid.

Att antalet asylsökande nu ökar är en direkt följd av de oroligheter vi kan se i vår omvärld. Problemet kan aldrig vara att människor söker sig till Sverige i hopp om ett bättre liv. Det stora problemet för oss som internationalister är den trasiga värld med krig, förföljelser och förtryck som människor i grunden flyr ifrån. Eller som Peter Wolodarski så bra och träffsäkert skriver i en söndagskrönika i DN februari 2013:

”Förra året sökte 7.814 flyktingar från Syrien asyl i Sverige. Om detta ska beskrivas som vårt största samhällsproblem, då har vi antingen mycket små bekymmer eller så har debatten förlorat sina rimliga proportioner”²².

Hur debatten än förs här på hemmaplan, får vi aldrig glömma att det stora antalet människor på flykt heller aldrig når nordligaste Europa och Sverige som land. De flesta blir kvar i närliggande länder eller är på flykt i sitt egna förlorade land.

Grannländer till oroshärdar tar ett mycket stort ansvar för flyktingar. Vi måste också bli bättre att sätta saker i sitt rätta sammanhang. Av 111 090 stycken beviljade uppehållstillstånd förra året var endast 14% personer med flyktingstatus enligt konventionen eller hade skyddsskäl. Samtidigt som 23% var personer från EU/EES-området.

För mig är det viktigt att Sverige och EU snabbt når en gemensam rättssäker, human, solidarisk och effektiv asylpolitik. Alla asylsökande ska garanteras en rättssäker och effektiv asylprövning i hela EU. Så är det långt ifrån idag.

När många europeiska länder nu driver en allt striktare migrationspolitik och debatten här på hemmaplan tar följe, måste vi med gemensam kraft säkerställa kampen för mänskliga rättigheter. Vår svenska röst i EU måste vara mycket tydligare i kraven på gemensamt ansvarstagande och upprätthållande av internationella konventioner. Människor på flykt undan krig och förtryck ska inte mötas av uttalanden om illegal migration och stängda gränser, utan av ett värdigt mottagande och en rättssäker asylprocess. Vi kan inte med ena handen heja på när människor tar kampen för demokrati mot världens diktatorer, samtidigt som vi med andra handen slår igen dörren så fort dessa människor söker en fristad hos oss.

Sverige tar ett stort ansvar för mottagandet av asylsökanden i EU. Inte flest vare sig i antal eller förhållande till folkmängd. Men vi är helt klart ett land som tar ett stort ansvar och ger skydd åt många människor som flyr från förföljelse och krig. Och det ska vi fortsätta att göra.

Men vi måste också kunna vara tydliga med att fler människor måste få möjlighet att bygga sig ett nytt liv i andra länder i Europa. Idag är det endast nio medlemsstater som tar emot 90

procent av alla flyktingar. Detta samtidigt som vi vet att Europa står inför en enorm demografisk utveckling som leder till att man i södra Europa redan inom fem år kommer att ha stora svårigheter med arbetskraft. Människor på flykt behöver Europa och Europa behöver människorna.

EU ska inte bygga murar mot omvärlden utan ha en öppen dörr för människor i behov av skydd. Sverige och Europa ska vara en fristad för människor som förföljs av politiska eller religiösa skäl, för fackligt engagemang, kön, sexuell läggning eller etnisk tillhörighet. Denna mänskliga rättighet får inte kopplas till arbetsmarknadens behov. Lyfter man blicken en aning blir det väldigt tydligt att migration inte bara handlar om Sverige, vår egen arbetsmarknad och våra behov, utan ännu mer om världen, solidariteten och framtiden.

Utmaningar och Möjligheter

Vi i Sverige behöver en migrationspolitik som ser människor som möjligheter. Sverige ska alltid stå upp för asylrätten och vara en stark röst för fred, folkrätt och mänskliga rättigheter.

Tillsammans behöver vi vända på perspektiven. Sverige är ett inflyttningsland och det är vår styrka som nation. Det ger människor möjlighet till nya liv samtidigt som det gör Sverige rikare för oss alla. Scenariot med motsatsen där människor inte vill flytta till Sverige – att vår befolkning istället skulle avfolkas och minska i antal, vore ju direkt skrämmande.

Men migration innehåller också utmaningar. På en rad områden behöver vår svenska hållning förändras. Nedan följer några av de för mig som migrationspolitisk talesperson viktigaste:

Barns bästa; Barn väljer inte att bli migranter. Barn väljer inte sina föräldrar eller den situation de befinner sig i. Barns rättigheter måste stärkas! Vi socialdemokrater har varit tydliga med att det är dags att göra detta genom att göra Barnkonven-

tionen till svensk lag. Alla barn som bor i Sverige ska ha samma rättigheter och barnets bästa ska vara vägledande vid alla beslut som rör barn. Här har vi ett viktigt arbete att göra inom lagstiftningen och för myndigheter där barns välfärd regleras. Att göra barnkonventionen till lag förändrar dock inte allt över en natt, alla problem kommer inte att lösas. Men inkorporeringen av Barnkonventionen i svensk lagstiftning, att göra barnkonventionen till svensk lag, är ett mycket viktigt steg, då det stärker barns rättigheter i samhället och tvingar hela vuxenvärlden att lära sig mer om barnperspektiv liksom att lyssna på och rätta sig efter barnens åsikter.

Många med mig reagerar kraftigt när barn som omhändertas och vårdas enligt LVU, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, utvisas med sina vårdnadshavare. Barnen blir alltså utvisade tillsammans med samma vuxna som av svenska myndigheter har bedömts utsätta barnet för en allvarlig risk att skadas. Här behöver vi ställa betydligt högre krav på myndigheter att samverka för barnets bästa, och också se över förhållandet mellan utlänningslagen och LVU.

Migrationspolitik med hjärta; För mig är det väldigt tydligt att förändringen från humanitära skäl till det mer juridiska begreppet synnerligen ömmande omständigheter, som undantagsbestämmelse i den svenska utlänningslagen, inte blev det lagstiftaren menade utan har kommit att tolkas alltför restriktivt. När inte de vanliga flykting- och skyddsskälerna räcker till måste det finnas en möjlighet att göra undantag i väldigt speciella fall. Dagens lagstiftning och formulering innebär att det nästan aldrig ska vara möjligt. Jag vill därför se att det ändras, speciellt rörande barn samtidigt som praxis i ärenden som rör barn och unga mildras. Det skulle ge migrationsverket ett litet större utrymme att göra undantag i asylärenden.

Ett hållbart flyktingmottagande; Flyktingmottagandet i sig är långt ifrån jämnt fördelat över landet. Ett antal kommuner tar ett väldigt stort ansvar för mottagandet medan andra intagit

en minst sagt avhållsam hållning. Denna utveckling äventyrar hela det svenska flyktingmottagandet. Alla Sveriges kommuner måste solidariskt ta ansvar för att ta emot flyktingar, och lagen om eget boende (EBO) måste avvecklas.

Dagens utformning av det egna boendet leder till att människor, i synnerhet barn, far illa. Alltför många personer bor i samma lägenhet och väldigt många asylsökande väljer att bosätta sig i storstadsregionerna. För att flyktingmottagandet ska fungera med bra bostäder, arbete, skola och tillgång till hälso- och sjukvård behöver asylsökandes boende styras mer.

För mig är det också väldigt tydligt att dagens etableringsreform inte håller måttet och behöver göras om. Tanken är god, att varje nyanländ utifrån sina förutsättningar ska få professionellt stöd att så snabbt som möjligt lära sig svenska, komma i arbete och klara sin egen försörjning. Men verkligheten visar att reformen varken klarar att lösa frågan om jobben eller boendet. Görts inget kommer vi redan nästa år ha 14 000 personer, motsvarande en mindre svensk kommun, med beviljade uppehållstillstånd kvar som en propp i asylsystemet. Det kommer beröva människor deras möjligheter att starta ett nytt liv som svenskar samtidigt som det försvårar mottagandet av nya asylsökande till vårt land.

Tillbaka till där jag började med att vända på perspektiven och Janne Tellers bok.

Sveriges problem kan aldrig vara att människor kommer hit. Vårt problem uppstår den dag vi inte längre kan tänka oss in i en annan människas situation, när Sverige inte är ett land människor vill flytta till och när mångfald byts mot enfald.

I det landet vill inte jag att mina barn ska växa upp.

Nu är vi inte där, det är heller inte krig här. Men klarar vi av att vända på perspektiven? Vad skulle vara viktigt för dig om du tvingades på flykt, hur skulle du vilja bli bemött i ditt nya land

och vad skulle ge dig trygghet att våga börja om? Någonstans i det hittar vi också svaren kring hur framtidens migrationspolitik borde se ut i vårt eget land.

Kanske är det så lätt och samtidigt så svårt som Janne Teller skriver, att vi tenderar att glömma att två av våra i Europa mest hyllade värdesatser, är: att alla människor är födda lika, och allt vad ni vill att människor skall göra för er, det ska ni också göra för dem.

¹ Teller, J. Om det var krig i Norden, 2012.

² Dagens Nyheter, 2012-02-10, www.dn.se/ledare/signerat/peter-wolodarski-faltet-har-lamnats-fritt-for-dem-som-ropar-hogst

Fredrik Lundh Sammeli

Migrationspolitisk talesperson för Socialdemokraterna, riksdagsledamot från Luleå. Är flygvapenofficer till yrket och förbundsordförande för Unga Örnar.

Gabriel Wikström:

Reglera svensk vapenexport – för internationell frihet och demokrati

Sverige exporterar mest vapen per capita i världen. Mer än länder med en betydligt starkare militär tradition som exempelvis Israel, Ryssland och USA.¹ Detta faktum har under lång tid varit mycket besvärande för flera av de svenska partierna och vapenexporten har varit ett flitigt återkommande ämne i den politiska debatten. Särskilt besvärande har vapenexportfrågan varit för socialdemokratin som under hela sin historia har haft ett starkt patos i freds- och nedrustningsfrågor. Som en följd av detta har socialdemokratiskt ledda regeringar sökt att begränsa och reglera vapenexporten vilket fått till följd att Sverige idag på papperet har en av världens mest restriktiva regelverk kring möjligheterna att exportera vapen. Detta stämmer dock endast på papperet, eftersom den faktiska exporten tvärtom intentionerna har ökat. Mellan 2001-2011 mer än tredubblades exporten², och under 2011 var intäkterna från den sektorn hela 13.9 miljarder kronor.³ Orsakerna till ökningen av vapenförsäljningen till utlandet är naturligtvis flera. Dock har de traditionella argumenten för svensk vapenexport varit i stort sett lika under lång tid och hängt ihop i följande kedja:

1. Vi är ett alliansfritt land, med avsikt att vara neutrala i händelse av krig.
2. Sverige behöver ett försvar, dessutom ett relativt starkt sådant, eftersom vi är alliansfria i fred och vår neutralitet i händelse av krig måste vara trovärdig.

3. Det svenska försvaret behöver materiel, som – för att inte kompromettera neutraliteten – måste tillverkas av svenska företag i Sverige.
4. Det svenska försvaret har inte råd att bära alla utvecklingskostnader.
5. Alltså måste svensk försvarsindustri tillåtas tillverka och exportera vapen utöver dem som Sverige självt behöver och kan betala för.
6. Vapenexport ska i princip vara förbjuden, men kan tillåtas till länder som kan lämna slutanvändarintyg, det vill säga vad produkten ska användas till och av vem, och uppfyller vissa kriterier (bland annat att inte vara inblandade i väpnad konflikt eller kränka mänskliga rättigheter).

Till stor del hänger argumentationen ihop med den förda politiken under det kalla kriget, men precis som Lars Ingelstam visat i sin rapport Vapen i Sverige och världen så har de traditionella argumenten förlorat i relevans sedan kalla krigets slut . Ändå lever de kvar i allmänhetens medvetande och i den politiska debatten. Det finns med andra ord fog för att ifrågasätta hela syftet med den omfattande svenska vapenexporten. Den här texten ska dock inrikta sig på hur exporten, oavsett förändrade förutsättningar i omvärlden, faktiskt bedrivs, jämfört med det regelverk som finns idag.

Kritik mot den svenska vapenexporten

Den svenska vapenexporten har som påstått tidigare varit föremål för en omfattande och återkommen politisk debatt. Dels utifrån det moraliskt och ideologiskt riktiga i att exportera vapen överhuvudtaget, men också utifrån hur exporten många gånger har brutit mot det omfattande regelverk som faktiskt finns. Sverige har ett av världens mest restriktiva regelverk när det kommer till export av vapen. I princip råder det totalförbud

mot export av krigsmateriel. Lagen ger dock rätt till undantag och denna rätt har genom historien utnyttjats flitigt.

Dels har undantag skett när det handlat om export till länder som Sverige haft ett strategiskt utvecklingssamarbete med, men också till länder som befinner sig eller riskerar att befinna sig i konflikt med andra länder. Den stora kritik som fanns mot vapenexporten under 80-, 90- och 00-talet var framförallt riktad mot denna företeelse, vilket inte minst Boforsaffären i Indien var ett tydligt exempel på. Under de senaste åren har dock åsidosättandet av ett annat kriterium varit det mest omdebatterade – nämligen det som tydligt slår fast att export inte ska ske till länder som kränker de mänskliga rättigheterna.

Freds- och människorättsorganisationer som Svenska freds- och skiljedomsföreningen eller Diakonia har länge påpekat det orimliga i att svensk vapenexport går till länder som kränker de mänskliga rättigheterna. Trots detta kom den stora debatten igång först i och med den uppmärksammade så kallade Saudiaffären under våren 2012. Affären innehöll ett antal olika komponenter men kärnan var det avtal som den svenska regeringen hade slutit med Saudiarabien om att bygga en vapenfabrik i landet. En fabrik som skulle syssla med såväl underhåll som produktion av vapensystem och sprängämnen.

Affären kom att kritiseras ur flera aspekter men den hårdaste och mest omfattande kritiken riktades mot att Sverige överhuvudtaget slöt avtal om export av vapen med ett land som så uppenbart bryter mot de mänskliga rättigheterna. Nygamla krav restes från flera håll på att svensk vapenexport, förutom det regelverk som fanns, dessutom skulle ta hänsyn till ett så kallat demokratikriterium.

Varför ett demokratikriterium?

Det främsta syftet med ett demokratikriterium skulle vara att förhindra export av krigsmateriel till ickedemokratier som exempelvis Saudiarabien. Rent tekniskt skulle ett sådant kriterium

komplettera kriteriet om de mänskliga rättigheterna och kunna finnas med antingen i lagen eller riktlinjerna.

Kraven på ett demokratikriterium för vapenexporten har dock kritiserats hårt, inte minst av Sveriges nuvarande moderata utrikesminister. Carl Bildt och en del andra alliansföreträdarens kritik har i grunden handlat om att ett demokratikriterium skulle skada svensk försvarsindustri helt enkelt därför att marknaden skulle begränsas.⁵ Ett klassiskt realpolitiskt argument som inte tar hänsyn till det moraliskt riktiga eller oriktiga i att exportera vapen till diktaturer och inte heller till att exporten är ett brott mot det regelverk som redan finns.

Kritik mot att införa ett demokratikriterium har också kommit från mer pacifistiskt sinnat håll och har då bestått av två delar. Å ena sidan att vapenexporten helt måste förbjudas och att debatten om vilka kriterier som ska gälla egentligen bara är dimridåer som leder bort från slutmålet. Å andra sidan har kritiken gått ut på att demokrati är en del av de mänskliga rättigheterna och därmed redan finns med i det gällande regelverket – som en del av ett redan existerande kriterium.

När det gäller det förstnämnda argumentet så är det ur en strikt principiell synvinkel alldeles riktigt att en diskussion om vilka kriterier som ska gälla för vapenexporten, tillfälligt eller permanent, innebär ett accepterande av att vapenexport ska bedrivas. Problemet är bara att en sådan hållning riskerar leda till att inga framsteg görs när det gäller att minska, och på sikt avskaffa vapenexporten, utan snarare leder till motsatsen.

Då är den andra kritiska argumentationslinjen rimligare att diskutera. Är inte demokrati en del av de mänskliga rättigheterna? Svaret på den frågan måste naturligtvis bli tveklöst ja. Särskilt tydligt framgår detta av artikel 21 i FN:s allmänna förklaring av de mänskliga rättigheterna som slår fast att ”Folkets vilja skall utgöra grundvalen för statsmakternas myndighet. Folkviljan skall uttryckas i periodiska och verkliga val, som skall genomföras med tillämpning av allmän och lika rösträtt och hemlig röstning eller ett likvärdigt fritt röstförfarande.”⁶

Demokrati är tveklöst en del av de mänskliga rättigheterna. Det är mycket konstigt att antaganden gjorts att så inte skulle vara fallet, liksom att det är underligt att mänskliga rättigheter helt åsidosatts så ofta som det har gjorts i handeln med vapen.

Så varför ändå driva ett demokratikriterium? Helt enkelt för att så många tydligt inte har förstått sambanden mellan demokrati och mänskliga rättigheter och tycks tro att det är så oändligt svårt att fastslå vilka länder som är demokratier och vilka som inte är det. Att demokrati och de mänskliga rättigheterna hänger ihop måste uppenbarligen tydliggöras och därför måste ett särskilt demokratikriterium införas.

Att införa ett sådant kriterium skulle nämligen inte bara förtydliga sambandet mellan demokrati och mänskliga rättigheter utan skulle också bidra till att Sverige på allvar kan spela en roll för fred och nedrustning. Under Olof Palmes tid som statsminister etablerade sig Sverige på allvar som moralisk stormakt. Det internationella förtroendet för Sverige i freds- och nedrustningsfrågor, i kampen för mänskliga rättigheter, och som försvarare av de små nationernas intressen, var grundmurat. Detta förtroende förvaltades så pass väl av de följande socialdemokratiska regeringarna att dagens moderatledda regering fortfarande drar nytta av det. Dock är det ett förtroende som urholkas var gång Sverige bryter mot de principer man själv har satt upp som vägledande för sin utrikespolitik.

Utan en tydlig utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna är vi inte trovärdiga i freds- och nedrustningspolitiken. Den näringspolitiska inriktning som vapenexporten tagit under de senaste tio åren, gör att vi medvetet gör oss mer beroende av att exportera vapen och sälja in dessa vid statsbesök och andra officiella möten med andra regimer. När vi samtidigt har starka ekonomiska intressen att upprätthålla i till exempel Saudiarabien blir det svårt för Sverige att föra en kritisk och demokratifrämjande utrikespolitik för fred och frihet, vilket trots allt måste vara målet för svensk politik.

Det är därför ytterst viktigt att vi bryter det näringspolitiska paradigmet som vuxit fram i dagens exportpolitik. Att inte i första hand vara ute efter att sälja mycket vapen. Svensk vapenexport står i skarp kontrast mot den politik som vi vill föra för global utveckling i till exempel Mellanöstern och Nordafrika. Givetvis blir det ett motsatsförhållande att ge demokratistöd till länder med ena handen och vapen med den andra. I ett större perspektiv försvårar svensk vapenexport också Sveriges möjligheter att vara en oberoende röst för demokrati och mänskliga rättigheter. Ett exempel är att ekonomiska beroenden via vapenexport till Saudiarabien gör det svårt att tala med en fri och stark röst om exempelvis demokratikampen i Bahrain.

Vapenexport i framtiden

Motstånd mot vapenexport till icke-demokratier grundar sig även i ett moraliskt ställningstagande. Vi kan inte acceptera att Sverige profiterar och bygger en alldeles för stor del av vår export genom att förse förtryckare med fler medel att förtrycka. Ett demokratikriterium innebär inte att Sverige ska göra en lista på diktaturer i världen, utan istället att tydliga kriterier tas fram och används i varje fall då export av vapen blir aktuellt. Dessa kriterier ska utgå från FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och därigenom se till att demokratiska förhållanden råder i det aktuella landet. Den uppenbara konsekvensen blir att Sverige inte exporterar vapen till länder som inte är demokratier.

Historien har dock visat oss att fler och tydligare kriterier inte räcker.

Om vi på allvar vill föra en mer restriktiv politik när det gäller handeln med vapen måste transparensen i beslutsfattandet öka. Allmänheten, i form av medborgare och det civila samhället, måste kunna följa argumenten bakom de beslut som fattas, men framförallt kunna ställa de ansvariga till svars. Det måste bli svårare att gömma sig bakom sekretessen eller skylla på varandra.

Vi kan inte längre blunda för de negativa konsekvenser som svensk vapenexport bidrar till och vi kan aldrig acceptera att näringspolitiska skäl prioriteras framför säkerhetspolitiska. Här måste de politiska partier som i olika sammanhang ställt sig bakom en mer restriktiv vapenexportpolitik våga agera. Ett demokratikriterium är ytterst viktigt ur ett långsiktigt säkerhetspolitiskt perspektiv och går dessutom i samklang med målen för vår existerande utrikes- och säkerhetspolitik. Vi måste erkänna människors ofrihet och förtryck som en av våra stora säkerhetspolitiska utmaningar och genom en mer restriktiv exportpolitik påbörja resan mot en värld fri från vapen, präglad av frihet och gemenskap.

¹ <http://www.svenskafreds.se/sites/default/files/vpxpercapita2011.pdf>

² <http://www.svenskafreds.se/sites/default/files/faktabladvpx1110.pdf>

³ <http://www.svenskafreds.se/sites/default/files/vpxpercapita2011.pdf>

⁴ Ingelstam, Lars. Vapen i Sverige och världen. Linköpings universitet, 2012, s. 12-13.

⁵ Dagens industri, 5 april 2012

⁶ <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/manskliga-rattigheter-och-demokrati/fns-allmana-forklaring-om-de-manskliga-rattigheterna/>

Gabriel Wikström

ordförande i Sveriges Socialdemokratiska ungdomsförbund, SSU, har studerat på politics kandidatprogrammet i Uppsala med inriktning mot statskunskap.

Christina Hertzman:

Humanitär intervention – en selektiv praktik i internationell politik?

Efter det kalla krigets slut ökade antalet humanitära insatser i världen. Denna utveckling understöddes av framväxten av en ny norm i internationell politik och internationella institutioner, som förespråkade humanitära interventioner och mänskliga rättigheter i högre grad än tidigare. Vid millennieskiftet hade idén om rätten att ingripa i humanitära kriser blivit väl etablerad bland världens länder. Det fanns till och med en tanke om en särskilt skyldighet att intervensera för att skydda mänskliga rättigheter, något som bland annat uttrycktes i ICIS¹-kommissionens rapport *The Responsibility to Protect* (2001). Man menade att stater som bryter mot de mänskliga rättigheterna förlorar sin rätt till suveränitet. I sådana fall skulle det internationella samfundet inte bara ha *rätt*, utan också *skyldighet* att intervensera för att skydda civilbefolkningen i denna stat.

Som en konsekvens av den här utvecklingen skulle man kunna tro att civilbefolkningar idag också har ett ökat skydd i humanitära kriser. Men när vi tittar på hur man agerat i de faktiska empiriska fallen i vår närtid, verkar det som att dessa normer återspeglas ganska dåligt i verkligheten. I Darfur (2003), till exempel, hade det internationella samfundet svårt att enas om en militär intervention. Och detta utgjorde ändå en av de värsta humanitära katastroferna på senare år, med över 300 000 döda och 2,7 miljoner människor på flykt. Inte heller utlöste folk-mordet i Rwanda (1994) en omedelbar humanitär intervention. När interventionen väl genomfördes sågs den till stora delar som ett misslyckande.

Omvänt har det också funnits fall där humanitära interventioner visserligen har ägt rum, men där de humanitära kriserna varit mindre omfattande än i Rwanda och Darfur. Vid USA:s ingripande i Irak (2003) förekom det en intensiv retorik om mänskliga rättigheter och humanitär intervention, men interventionen där kan knappast ses som ett uttryck för ett konsekvent humanitärt engagemang i landet. När Saddam Husseins kampanjer mot kurderna var som värst under 1980-talet gjordes till exempel aldrig några försök att störta regimen i Bagdad. Och i Libyen (2011) utgjorde Gaddafi förvisso ett mycket reellt hot mot civilbefolkningen. Men det är svårt att påstå att där pågick ett folkmord jämförbart med det i Rwanda (1994) eller Darfur (2003).

Utifrån dessa exempel verkar det nästan som att humanitär intervention och regimskifte har praktiserats på ett ganska selektivt sätt. Det verkar också finnas en viss motsägelse mellan vad som sägs om skyddet av humanitära normer och hur man faktiskt agerat i dessa fall. Vad beror det då på att man i vissa fall väljer att genomföra humanitära interventioner – men inte i andra?

Humanitär intervention och den arabiska våren

Denna artikel fokuserar på två aktuella humanitära kriser kring vilka det har förekommit en intensiv internationell debatt: upproren i samband med den arabiska våren i Libyen och Syrien 2011. I båda fallen har det förts en intensiv argumentation i media och bland internationella aktörer om nödvändigheten att intervensera för att stoppa grymheterna, och man har i detalj kunnat ta del av brotten mot de mänskliga rättigheterna som pågått. Förvisso har civilbefolkningen i både Libyen och Syrien drabbats mycket svårt av de MR-förbrytelser och det våld som utförts av regeringsstyrkorna i dessa länder. I Libyen dödades mellan 2 000 och 3 000 människor från det att upproret började i februari 2011 till den 17 mars 2011, då FN tog beslut att intervensera. I Syrien dödades 5 000 människor bara under de första sex månaderna efter att upproret startade i mars 2011.

Trots att kriserna i Libyen och Syrien uppvisade många likheter blev det internationella samfundets reaktioner på dessa två fall mycket olika. I fallet Libyen fattade FN:s säkerhetsråd snabbt ett beslut om humanitär intervention, ett beslut som implementerades av NATO inom en månad. I Syrien kom någon liknande överenskommelse aldrig till stånd. Ett år efter att upproret startat i Syrien hade krisen utvecklats till ett inbördeskrig med ödesdigra konsekvenser för hela regionen. Idag uppskattar FN antalet döda i Syrien sedan krisens början till cirka 60 000 människor.²

Vad är då orsaken till att det internationella samfundet väljer att inter文enera i Libyen 2011, men inte i Syrien samma år, trots att konflikten i Syrien blivit så pass allvarlig? Låt oss ta en titt på vad litteraturen säger om orsaker till humanitär intervention.

Två perspektiv på humanitär intervention

Två kontrasterande perspektiv inom internationell teori kan hjälpa oss att förstå de frågor som diskuterats ovan. Idealismen intresserar sig för orsaker till intervention på moraliska grunder.³ Denna tradition är förenlig med liberala idéer för mänskliga rättigheter och institutionellt samarbete i internationell politik. Idealismen är användbar om man vill förstå vilka värderingar och normer som ligger till grund för beslutet om intervention respektive icke-intervention i Libyen och Syrien. Inom den idealistiska idétraditionen finns den engelska skolan, som intresserar sig för möjligheterna till internationellt samarbete mellan stater. Till denna skola hör solidarismen⁴, som fokuserar på möjligheter till rättvisa och mänskliga rättigheter. Solidarister menar att stater endast har rätt till suveränitet och icke-inblandning i den mån den kan garantera skyddet av den egna civilbefolkningen. Om en stat angriper den egna befolkningen eller misslyckas med att skydda den, har det internationella samfundet rätt att inter文enera i landet mot dess vilja.

Realismen å sin sida, intresserar sig för orsakerna till humanitär intervention i termer av staters intressen, snarare än värderingar och normer⁵. Realismen fokuserar i första hand på staters strä-

van att skydda sina egenintressen i relation till andra stater. Genom att maximera de egna ekonomiska, strategiska och materiella vinsterna söker man att garantera sin egen överlevnad i det internationella systemet. Realister hävdar att normer i internationell politik visserligen är viktiga – men bara därför att stater behöver kunna ange skäl för sina handlingar, vanligtvis inför en inhemsk publik. På det internationella planet, där det inte finns något överstatligt organ som begränsar deras handlande, dominerar dock egenintressen och maktpolitik över normer och värderingar. Som en följd av detta uppstår en diskrepans mellan vad stater säger och vad de faktiskt gör. Detta beteende kallas av realister för staters ”organiserade hyckleri”⁶.

Enligt realister genomförs därför humanitära interventioner när stater tror att det skulle gynna deras egna nationella intressen, eller om viktiga strategiska intressen står på spel. Och trots att samma moraliska princip kanske står på spel i flera fall, kommer det internationella samfundet endast att intervensera i vissa av dem – d.v.s. i de kriser där det finns tillräckligt starka statsintressen.

En jämförelse av Libyen och Syrien

Med dessa två teorier, realism och idealism, som utgångspunkt går det att identifiera ett antal möjliga orsaker till beslutet om intervention respektive icke-intervention i Libyen och Syrien. Eftersom de två fallen är lika inte bara när det gäller typ av kris och humanitära debatt, utan även vad gäller ett antal andra strukturella faktorer – ekonomi, politiskt system och utrikespolitiska relationer – är de också möjliga att jämföra.

Jämförelsen fokuserar både på de humanitära orsaker som angivits som skäl till intervention, liksom andra möjliga intressen som stater kan ha haft för att intervensera i Libyen och Syrien. Eftersom ett beslut i FN:s säkerhetsråd anses nödvändigt för att genomföra en legitim humanitär intervention idag, har jag i min studie valt att fokusera på dess fem permanenta medlemmar, USA, Storbritannien, Frankrike, Ryssland och Kina, deras uttalanden och intressen i de respektive fallen. Låt oss utifrån detta

leka med tanken att vi kan identifiera en orsak till interventionen i Libyen som saknades i Syrien – och att denna faktor skulle kunna förklara varför man valde att agera så olika i de två fallen.

Libyen och Syrien – två liknande fall med olika utgång

I såväl FN:s säkerhetsråd, inom NATO, som i staternas enskilda utrikespolitiska uttalanden uppgav Frankrike, Storbritannien och USA konsekvent skyddet av humanitära värderingar som orsak för en intervention i Libyen och Syrien. Man menade att en intervention var nödvändig för att stå upp för mänskliga rättigheter och demokrati, och för att stoppa våldet mot civilbefolkningarna i de båda länderna. Lika konsekvent motsatte sig Ryssland och Kina en humanitär intervention i både Libyen och Syrien eftersom de ansåg att det innebar en kränkning av dessa staters suveränitet, och eftersom man ansåg att en intervention riskerade att förvärra den humanitära situationen.

Den sociala situationen då? Hade man en humanitär situation som krävde intervention i Libyen som inte fanns i Syrien? I själva verket uppvisade både Libyen och Syrien en relativt stabil situation när det gällde levnadsstandard och utvecklingsnivå före 2011. Syrien hade dock en något större fattigdom än Libyen. Trots att det naturligtvis fanns underliggande religiösa och lokala motsättningar inom de båda länderna uppvisade dock inget av dem någon större utgående migration eller interna flyktingströmmar⁷. 2011 drabbades dock civilbefolkningen i båda länderna av kraftiga våldsamerter från regeringsstyrkornas sida, brott mot mänskliga rättigheter och oroligheter av liknande proportioner i samband med upproren under den arabiska våren.

En annan likhet är att både Libyen och Syrien under årens lopp utmanat västländer som Storbritannien och USA med sina respektive utrikespolitiska agendor. Både för USA och Storbritannien har de politiska förbindelserna med Libyen och Syrien varit ungefär lika fiendliga i sin natur, med ekonomiska och diplomatiska sank-

tioner som följd. Gaddafi hade nationaliseringen av Libyens oljeproduktion och ekonomiskt oberoende för Libyen och Afrika som återkommande frågor på sin politiska dagordning. Gaddafi stöttade också konsekvent anti-västerländska revolutionära rörelser och internationell terrorism över hela världen.

Även Syrien har utmanat främst amerikanska politiska och geostrategiska intressen i Mellanöstern, inte bara med sitt motstånd mot Israel och stödet för den palestinska motståndsrörelsen, utan även på grund av sina nära förbindelser med Iran. Förutom Syriens ekonomiska och militära samarbete med Iran delar Assad också religiös tillhörighet med Teheran. Både den syriska och den iranska regeringen tillhör den shiitiska grenen av islam till skillnad från sunnidominerade länder som Turkiet och Saudiarabien. Med tanke på att en majoritet av oljereserverna i regionen ligger i shiabefolkade områden skulle en utökad shiaallians i iransk regi mycket väl kunna utgöra ett hot mot internationella energiintressen där.

Med dessa likheter i åtanke, finns det då ingen skillnad mellan fallen som skulle kunna förklara varför FN valde att intervensera i Libyen men inte i Syrien?

Hur skiljer de sig åt?

En stor skillnad mellan länderna är att Libyen, till skillnad från Syrien, har betydande oljeresurser. År 2010 uppskattade OPEC att Libyen var den sjunde största innehavaren av råolja i världen, och dess oljereserver beräknades räcka i ytterligare 50 år. Eftersom världens primära energibehov också förväntas stiga med över 50 procent fram till 2030 – och olja väntas täcka cirka en tredjedel av dessa behov – kan Libyens olja alltså förväntas vara av betydande internationellt intresse under lång tid framöver. Som en följd av oljeberoendet har Libyen utvecklat en internationellt inriktad ekonomi, med Italien, Tyskland, Frankrike, Spanien och Kina som fem största handelspartners. Syrien har till skillnad från Libyen inga naturtillgångar som kan locka utländska investeringar i

samma utsträckning. Den syriska ekonomin är inte heller lika internationellt orienterad som den libyska.

De permanenta medlemmarna i FN:s säkerhetsråd har varierande intressen i den libyska oljeekonomin. Frankrike har ett betydande intresse av olja från Libyen och är till och med beroende av oljeimport från Libyen för sin energiförsörjning. Även för USA är oljeimporten från Libyen av stor betydelse för att klara energibehoven. Likaså har Storbritannien utvecklat ett visst beroende av att importera olja under senare tid och kan därför också förväntas ha ett visst intresse av oljan i Libyen. Inget av dessa tre länder har dock något jämförbar ekonomiskt intresse i den syriska ekonomin.

Ryssland och Kina då? Vad kan de ha haft för intresse av att lägga in ett veto mot resolutionen gällande Syrien, trots att de valde att lägga ner sina röster i fallet Libyen? Efter Sovjetunionens fall har Ryssland haft relativt begränsade ekonomiska intressen i de båda länderna. Och även om Kina visserligen handlar med både Syrien och Libyen, är Kina knappast ekonomiskt beroende av något av dem. En orsak till det ryska vetot skulle kunna vara att Syrien är av betydande geopolitiskt intresse för Ryssland. Förutom att Syrien utgör en viktig politisk och ekonomisk koppling till Iran, utgör Syrien även en viktig geo-strategisk länk för Rysslands möjligheter att nå Medelhavet. Dessa intressen skulle också kunna ha utgjort en politisk möjlighet för Kina att använda sitt veto mot en intervention i Syrien, för att stärka sin position tillsammans med Ryssland, gentemot de övriga permanenta medlemmarna av FN:s säkerhetsråd.

Humanitär intervention som förevändning – staters makt och mänskliga rättigheter

Utifrån den här diskussionen – och om man godtar tanken att det finns en faktor som saknas i syrienfallet, som också utgör orsaken till interventionen i Libyen – skulle man kunna hävda ett visst stöd för realismens idé om staters beteende i internationell politik och humanitära kriser.

I den mån de verkliga motiven för interventionen i Libyen i själva verket var internationella intressen av att säkra tillgången till olja, snarare än de humanitära värderingar som man påstod låg till grund för ingripandet, skulle jämförelsen även kunna ge ett visst stöd åt realismens teori om staters ”organiserade hyckleri”. Storbritannien, USA och Frankrike skulle enligt denna logik ha angivit humanitära värderingar och demokrati bara så länge det hjälpte dem att maximera sina egna geo-strategiska och ekonomiska vinster.

När det gäller Rysslands intresse av att bevara sitt geo-strategiska och politiska inflytande över Syrien, liksom Kinas politiska intresse av att ansluta sig till Ryssland över det syriska vetot, skulle även detta kunna sägas stödja realismens teori om staters egennyttiga beteende. Omvänt skulle icke-interventionen i Syrien av Storbritannien, USA och Frankrike kunna ses som en konsekvens av dessa staters avsaknad av intressen där. Samma förklaring skulle kunna ges till varför varken Ryssland eller Kina valde att lägga in veton i Libyenfallet.

Från detta perspektiv blir argumenten som angetts av Storbritannien, USA och Frankrike som skäl för intervention – skyddet av värden som solidaritet, demokrati och mänskliga rättigheter – inte bara missvisande utan till och med oärliga. Att intervensera eller inte intervensera blir utifrån detta perspektiv snarare en fråga om staters selektiva beteende och intressen, än ett uttryck för något utpräglat humanitärt engagemang. I fallet Libyen kan därmed både FN och NATO sägas ha utgjort det institutionella ramverk inom vilket dessa tre stater kunnat säkra tillgången till olja i Libyen, med humanitär intervention som förevändning.

Utblick

Denna artikel har tagit sin utgångspunkt i staters intressen, respektive humanitära värderingar och normer som orsaker till humanitär intervention. Förutom dessa kan man ju så klart också tänka sig många andra möjliga orsaker, utöver de aspekter som står att finna i de idealistiska och realistiska idétradition-

erna inom internationell politik. Jag har ändå funnit det relevant att fokusera på just dessa två teorier, realism och idealism, eftersom jag tror att de kan fördjupa vår förståelse av det internationella agerandet i de aktuella libyska och syriska kriserna – en förståelse som präglas av den ofta förenklade rapportering som når oss via nyheter och media.

Vidare kan man naturligtvis fundera över i vilken utsträckning orsakerna bakom humanitär intervention utgör en viktig faktor för att den ska vara legitim eller inte. Även om orsakerna till att stater genomför en intervention inte är primärt humanitära, kan ett ingripande ändå få positiva effekter för skyddet av civilbefolkningen i en humanitär kris. Men jag tror trots allt att det är värt att sträva efter ett system där mänskliga rättigheter och humanitära värderingar gäller för alla – oavsett vilka ekonomiska eller geo-strategiska intressen som står på spel för de stater som har makt att intervensera.

Möjligheten att dra generella slutsatser om humanitära interventioner utifrån dessa två fall är naturligtvis begränsad. Libyen och Syrien utgör delar av en specifik historisk kontext som inte med självklarhet kan överföras på andra fall där humanitär intervention kan komma ifråga. Dessutom bör man naturligtvis fundera över vilka konsekvenser det får för slutsatserna, att göra en jämförelse som bygger på så stora förenklingar av två så komplexa fall. Detta sagt, är det ändå viktigt att uppmärksamma huruvida intervention eller icke-intervention i Libyen respektive Syrien skulle kunna tyda på en successiv expansion av rollen hos de permanenta medlemmarna i FN:s säkerhetsråd – för att alltså främja sina egna vinster – snarare än de humanitära värderingar som de påstår sig skydda.

¹ International Commission on Intervention and State Sovereignty

² OHCHR:s hemsida: Syrian Arab Republic 02 January 2013: Preliminary Statistical Analysis of Documentation of Killings in the Syrian Arab Republic, se <http://www.ohchr.org/EN/Countries/MENARegion/Pages/SYIndex.aspx> (hämtad 150313).

³ Om idealism i internationell politik, se t.ex. Tim Dunne: "Liberalism" i Baylis, J., Smith, S. & Owens, P., red. (2011): The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations, Oxford Univ. Press., ss 100-113.

⁴ Solidarismen representeras bland annat av författare som Nicolas Wheeler och Fernando Tesón.

⁵ Om realism i internationell politik, se t.ex. Tim Dunne och Brian C. Schmidt: "Realism" i Baylis, J., Smith, S. & Owens, P., red. (2011): The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations, ss 84-99, Oxford Univ. Press.

⁶ Se Stephen Krasner (1999): Sovereignty: Organized hypocrisy. Princeton Univ. Press.

⁷ Det fanns dock före 2011 stora grupper av irakiska och palestinska flyktingar i Syrien samt en arbetskraftsinvandring av motsvarande storlek (ca 1,5 miljoner) i Libyen vid samma tid.

Christina Hertzman

har en masterexamen i statsvetenskap från Stockholms universitet. Hon har i sina studier inriktat sig främst på Mellanöstern som region och har bl.a. skrivit c-uppsats om kvinnorörelsen i Iran. Christina är vinnaren av 2013 års uppsatstävling Världen i Fokus.

Sara Karlsson:

Vad är egentligen miljöpolitik?

Inledningsvis, vad är miljöpolitik?

Olika miljöfrågor har under decennier sysselsatt akademi, folkrörelser och politiker. Från de tidiga bildandena av naturreservat, via 60-talets miljögiftskandaler och 80-talets ozondebatt till det som idag beskrivs som vår tids ödesfråga – klimatet. Men ofta behandlas dessa frågor som abstrakta och i både tid och rum avlägsna. Är de verkligen det? Vad är egentligen miljöpolitik?

Den gängse miljöpolitiska debatten är tyvärr relativt perifer och låter mest, när den väl förs, som en aspekt av näringspolitiken. Att miljötekniska innovationer ger konkurrensfördelar och kan skapa nya jobb är inte fel i sak, tvärtom. Men att skapa ett långsiktigt hållbart samhälle är en betydligt större sak än så. För mig har det under de (relativt få) år jag sysslat med miljöpolitik blivit allt tydligare att vad det som dessa frågor kokar ner till är det sociala, mellanmännsliga. Hur makt och resurser fördelas mellan människor och vilka konsekvenser det får. Det är en fråga om vilka värderingar som ska bygga samhället. Olof Palme satte ord på detta i det tal han höll vid FN:s första miljökonferens i Stockholm 1972:

”Vi vet att våra resurser är begränsade vare sig de kan förnyas eller ej. Dessa grundläggande fakta reser oundvikligen frågor om jämlikhet, frågor om en jämnare fördelning mellan nationer och inom nationer. Vi börjar nu att se konturerna av dessa problem. Men vi är ännu inte redo att helt och fullt godta den internationella solidaritetens konsekvenser – det framgick t ex vid den världshandelskonferens, som nyligen ägde rum.”

Visst finns det frågor som utpräglat handlar om att rädda enskilda djurarter, och diskussionen om naturens värde oberoende av människans möjligheter att utnyttja den, borde kanske ges en större plats i debatten. Men för enkelhetens skull håller vi oss här till ett strikt antropocentriskt perspektiv, att sätta människan i centrum. Och det räcker gott och väl för att kasta ljus på de enorma utmaningar vi har framför oss.

Har planeten gränser?

Ja, kan tyckas vara det barnsligt enkla svaret på den frågan. Men ändå lever vi som att världen och alla dess resurser är oändliga, som att det inte fanns några ramar för mänskligheten att förhålla sig till. Denna förnekelse av jordens begränsningar är förhärskande i den politiska debatten och dämpar effektivt varje ansats till miljöpolitisk diskussion utanför den näringspolitiska diskursen.

Större utrymme för ifrågasättande finns dock utanför den direkt politiska sfären. Det vetenskapliga konceptet ”planetary boundaries” har utvecklats under ledning av Johan Rockström, professor i naturresurshushållning vid Stockholms universitet och chef för Stockholm Resilience Center. Konceptet som fått ett stort gensvar både i Sverige och internationellt, går helt enkelt ut på att definiera den gräns för hur mycket mänsklig påverkan jorden ”tål” på en rad olika områden, innan den mänskliga aktiviteten medför dramatiska och irreversibla konsekvenser. För närvarande finns nio planetära gränsvärden utpekade och med hjälp av insamlad data och olika modeller försöker forskargruppen fastställa hur läget förhåller sig i relation till det planetära livsutrymmet. För tre av dessa är gränsen redan överskriden: artutrotning, utsläpp av växthusgaser samt utsläpp av kväve och fosfor. Övriga områden där vi inte gått lika långt är markanvändning, färskvattenanvändning, havsförsurning, förtunning av ozonlagret, övergödning, air pollution samt spridning av kemikalier (de sista två saknar för närvarande kvantifierat gränsvärde).

Utöver detta finns intressanta och viktiga perspektiv att låna från humanekologins teori om ojämnt utbyte, att de effektiviseringsringar vi tror oss göra avseende resurs- och energianvändning egentligen bara är en omfördelning av tid och resurser mellan centrum och periferi. Men det finns också angreppspunkter att akta sig för, exempelvis den malthusianistiska diskussion som kommit i kölvattnet av klimat- och miljökriserna som gör gällande att problemets kärna istället är överbefolkning. Att naturen sätter absoluta gränser för mänsklig aktivitet är inte det samma som att det går att räkna ut en fix siffra för hur stor världsbefolkningen kan eller bör vara. Dessutom är det, som Hans Rosling, professor i internationell hälsa ofta invänder, en irrelevant diskussion. Den demografiska förändring som gör att världsbefolkningen kommer att öka till 9-10 miljarder har i praktiken redan hänt, att dämpa den kräver ingrepp i människors liv som knappast någon skulle anse försvarbara.

Insikten om att planeten har absoluta gränser, även om det är osäkert exakt var gränserna går och att de i någon mån är förhandlingsbara, borde vara basen för all politik. Det handlar ju inte, som en del ibland verkar tro, om ett litet antal naturvänner eller trädkramare som klagat över ett minskat antal skalbaggar eller fridlysta blommor – detta handlar om själva förutsättningarna för samhällsbygget. Utan ett stabilt klimatsystem och fungerande ekosystem som vi är beroende av, är förutsättningarna dåliga, för att inte säga obefintliga, för ekonomisk aktivitet. Att ”vårda” naturen är grundläggande för den mänskliga välbefinnings- och välfärdsutvecklingen. Detta kräver att vi vänder på det som idag är miljöpolitikens förutsättning – att i första hand prioritera (kortsiktig) tillväxt och sysselsättning – och först därefter syssla med miljöpolitik i den mån vi har råd, på marginalen. Istället måste vi låta långsiktig hållbarhet vara ramen för själva politiken. Ur ett monetärt perspektiv är det en självklarhet att vi inte kan leva över våra tillgångar, det borde vara minst lika självklart ur ett planetärt perspektiv.

Jämlikheten som moral och taktik

Om det första steget är att definiera det livsutrymme vi har att förhålla oss till och verka inom, så torde nästa steg vara att fastslå hur detta utrymme ska fördelas. Jag har svårt att se någon annan möjlig lösning på detta än att det krävs en jämlik fördelning. Som sagt, det handlar om värderingar. Den brutala marknadslogiken gör att annat odlas där mat hade kunnat odlas till världens en miljard undernärda, eftersom de fattiga inte har resurser att efterfråga mat. Samtidigt som vi i den rika delen av världen kan beställa ännu en biff, en bukett färska snittblommor eller en tank bränsle. Denna ojämlikhet är djupt omoralisk. Lika oetisk är utfiskningen som sker längs Afrikas kuster, som både skapar miljöproblem och som slår undan benen för ekonomisk utveckling i de här länderna. Det är i jämförelsen mellan olika nationer i världen som den största dramatiken i klyftorna finns. Men stora skillnader i livsvillkor och makt finns också inom länder vilka måste skärskådas och motverkas. Att människor svälter i delar av världen gör inte klyftorna i Sverige moraliskt försvarbara. Ojämlikheten måste bekämpas på alla nivåer.

Men jämlikhetssträvanden är inte nödvändiga enbart för att de är moraliskt riktiga. De är också nödvändiga för att samla stöd för en offensiv miljöpolitik och för ett effektivt genomförande av den politiken. Därför måste miljöskatter som riskerar att bli regressiva kombineras med en kraftfull fördelningspolitik. Internationellt miljöarbete behöver gå hand i hand med fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling i fattiga områden. Som exempel kan nämnas utfasning av subventioner till fossila bränslen som är en extremt angelägen fråga världen över. Sker denna utfasning utan ordentlig eftertanke och utan en plan för att dämpa negativa konsekvenser, riskerar mängder av människor att förlora tillgången till energi. En strategi för utfasning av fossilsubventionerna måste väga in denna aspekt, samtidigt som massiva investeringar i såväl produktion som distribution av förnybar energi måste ske.

Ett annat exempel på hur (o)jämlighet och (o)hållbarhet hänger ihop finns i själva grundförutsättningarna för det vi brukar kalla "slit-och-släng-samhället". På den ena sidan finns själva efterfrågan av nya konsumtionsvaror som drivs på av ojämligheten, den statusjakt som bland annat beskrivs i Wilkinson & Picketts Jämlikhetsanden. På den andra sidan finns den enorma tillgången på massproducerade "planerat åldrande" varor, exempelvis elektronikprylar, som skapas av kombinationen svag miljölagstiftning och billig arbetskraft.

Jämlikhet är både miljöpolitikens mål och förutsättning.

Socialdemokratins utmaningar

Att lösa de enorma miljöproblem vi står inför innebär stora utmaningar för samhället, och i synnerhet för en politisk rörelse som socialdemokratien, med jämlikhet, frihet och demokrati som central värderingsbas. Jag vill peka på tre av dessa utmaningar, som kräver och förtjänar att lyftas fram och diskuteras avsevärt mycket mer än de gör idag.

• *Nya mål för den ekonomiska politiken*

Vi vet, även om det är smärtsamt att erkänna, att dagens ekonomiska tillväxt är långsiktigt ohållbar. För att skapa hållbarhet måste målet för samhällsutvecklingen omformuleras – bort från BNP-hetsen till mer kvalitativa mål om sysselsättning och välfärd. Att nöja sig med att sätta prefix som "grön" eller "hållbar" framför begreppet tillväxt håller inte, det krävs mer genomgripande förändringar av det ekonomiska och politiska systemet. I en värld med allt större press på de planetära gränserna, och med en stärkt miljöpolitik där "pollutor pays principle" blir verklighet, blir den exponentiella ekonomiska tillväxt vi är vana vid allt svårare och mer orimlig att upprätthålla. Samtidigt behövs stora investeringar i energi och infrastruktur för att klara den omställning som klimatkrisen innebär. Investeringar som skulle kunna stimulera sysselsättning som be-

hövs för att dämpa de ekonomiska kriser som framför allt ekonomier i väst genomlider. Dessa sammanvägda kriser ställer stora krav på politiken. Hur kan vi stimulera efterfrågan i ekonomin utan att bidra till ytterligare miljöförstöring? Och hur hanterar vi våra jämlikhetssträvanden i en situation där det inte längre går att förlita sig på fördelningen av en ständigt växande kaka?

• ***Solidaritetens konsekvenser***

Som Palme var inne på i citatet ovan är det en svår sak att ta konsekvenserna av den internationella solidariteten. Även om vi inte teoretiskt eller principiellt är anhängare av ”trickle down-teorin” är det den vi i praktiken lutar oss mot. Detta trots att teorin visat sig ha dåligt empiriskt stöd och trots att det ur resurssynpunkt vore ohållbart. Om alla skulle leva enligt svensk levnadsstandard skulle vi behöva tre jordklot till. Att agera i solidaritet med människor runt om i världen är alltså att minska våra anspråk på resurser. Internationell solidaritet i praktiken lyfter också frågor om migrationspolitiken, inte minst mot bakgrund av det ökade antal människor som tvingas på flykt i takt med klimatförändringarna. Hur ska vi som bär det största ansvaret för klimatförändringarna ens kunna ta orden internationell solidaritet i vår mun, om vi stänger gränserna för de personer som drabbas värst?

• ***Behovet av demokratiska institutioner***

Miljö- och klimatproblem är av naturen globala och kräver gränsöverskridande lösningar. I dagsläget finns dock inga globala institutioner med vare sig kapacitet eller mandat att hantera de lösningar som behöver komma till stånd. Att överhuvudtaget skapa sådana institutioner är komplicerat, och frågan är om det praktiskt går att kombinera överstatlighet med demokrati. I sådana här diskussioner är det inte helt ovanligt att förslag på expertstyren, eller ”oberoende” beslutsfattare seglar upp från olika håll. Experter som snabbare och mer objektivt kan leda vägen, med miljömässiga istället för ekonomiska värden som väg-

ledande. Motståndare till idén varnar för det odemokratiska i detta, och kallar det för miljöfascism.

För socialdemokratien är det av yttersta vikt att slå vakt om demokratin som princip, men inflytande från sakkunniga behöver få större vikt, så att politiska beslut fattas på vetenskapliga grunder. För faktum är att hotet om en fascistisk utveckling är betydligt större om vi bara väntar och låter kriserna slå oss med full kraft, än om vi låter miljöforskarna få lite större inflytande. Samtidigt behöver demokratin stärkas. Vi måste försvara folkstyret och framhärda i tron på demokratin som kraft snarare än hämsko. Såväl folkrörelser som direktvalda nationella parlamentariker bör ges bättre tillträde till, och större inflytande i, det internationella beslutsfattandet.

Lösningarna bör inte heller lämpas över på marknadens aktörer. Deras kortsiktiga vinstintressen går så gott som alltid stick i stäv med politikens strävanden efter hållbarhet och jämlikhet. Demokratin är både människornas och naturens skydd mot exploatering, det ansvaret kan inte åläggas samma kapitalism som skapat problemen.

Avslutningsvis...

... miljöpolitiken åskådliggör stora och svåra frågor som måste diskuteras och utredas. Vi behöver analyser, planer och program, internationella samarbeten och organ. Men vi som individer/på gräsrotsnivå behöver också agera på de nivåer där vi kan, här och nu. Att ”tänka globalt – agera lokalt” är inte bara en klyscha. Det nuvarande ekonomiska systemet är dysfunktionellt, det finns mycket kvar att göra på systemnivå. Dagens blinda fokus på BNP-tillväxt är ett stort problem, liksom orättvisa handelsregler och det demokratiska underskottet i FN:s funktionssätt. Men ingen sitter med en färdig (realistisk) plan på ett helt nytt ekonomiskt system i rockärmen. Världsordningen ändras inte i ett slag. Och vi är reformister, även om klockan tickar.

... det finns ett skriande behov av folkrörelser. För folkbildning, för lokal och global facklig mobilisering, för aktivism, för gemenskap, för politiskt ansvarstagande, för att försvara demokratin. Klimat- och miljöfrågorna handlar om vår existens, om samhällsbygget, om hur vi ska leva tillsammans. Om jämlikhet. Och de kräver gemensamma lösningar. Jag ska erkänna att jag ibland känner en outhärdlig frustration och sorg över att arbetarrörelsen inte på riktigt tar sig an denna utmaning, men jag kan samtidigt inte se någon annan rörelse som vore bättre lämpad att göra det. Det är upp till oss.

Sara Karlsson

är riksdagsledamot för Socialdemokraterna sedan valet 2010 och arbetar där i miljö- och jordbruksutskottet, främst med frågor som rör klimat, kemikalier och djurskydd.

Josefin Pasanen:

Det räcker inte med ”Fair Trade”...

Den globala handeln har varit med och skapat ett historiskt unikt välstånd för många människor världen över. Modern teknologi och låga transportkostnader har gjort det möjligt för oss i Sverige att äta bananer året om, eller att få ett par nya skor från London levererade inom ett par dagar. Handeln har dessutom drivit på en snabb ekonomisk utveckling i flera tidigare låginkomstländer och framgången i bland annat de ”asiatiska tigrarna”; Hong Kong, Sydkorea, Singapore och Taiwan, tillskrivs en exportorienterad tillväxt.

Kopplingen mellan export och ekonomisk utveckling ligger också i linje med grundläggande ekonomisk teori som säger att handel mellan länder bör bringa välstånd till hela samhällen. Ricardomodellen, vilken senare utvecklats av bland annat de svenska ekonomerna Heckscher och Ohlin, stipulerar att fri handel effektiviserar produktionen (specialisering) och ökar konsumtionen. För arbetare i så kallade icke-kapitalrika länder (vanligtvis utvecklingsekonomier) är detta, enligt teorin, särskilt positivt eftersom fler jobb skapas och avkastningen på arbete ökar när landet specialiserar sig på arbetsintensiv produktion, samtidigt som landet som helhet når högre konsumtionsnivåer.

Verkligheten är dock, som alltid, mer komplex än vad de ekonomiska modellerna antar. Även om handelsutbyte mellan människor och länder i grunden är något positivt, så finns det en baksida av myntet som för med sig negativa konsekvenser för

människan såväl som för miljön. Sedan 1980-talet har inkomst-
ojämlikheten inom länder ökat världen över samtidigt som ett
flertal länder under den här perioden öppnat upp för och liber-
aliserat handeln. Studier från bland andra ILO¹ pekar på att
handelsliberaliseringen visserligen resulterat i en minskad inter-
nationell ojämlikhet (det vill säga en minskad inkomstojämlikhet
mellan länder) men även i en ökad inkomstojämlikhet inom län-
der. Således kan en liten privilegierad grupp inom ett land vinna
våldigt mycket på handel samtidigt som den stora massan får
nöja sig med en krympande del av kakan. Det står klart att han-
deln i sig inte är tillräckligt för att garantera utveckling och väl-
stånd för alla.

De låga priserna som följt av produktionseffektiviseringar och
utlokaliseringar av produktion till låglöneländer har dessutom
fört med sig en ”slit-och-släng”-kultur, där det för oss i Väst är
billigare att köpa nytt än att laga sådant som är trasigt. Men när
vi kan köpa en helt ny t-shirt för ynka 79 kronor på en klädkedja
här hemma, så återspeglar inte priset produktionens verkliga
samhällskostnad, eftersom ingen hänsyn tas till produktionens
miljöpåverkan. Detta är det av nationalekonomin så kallade ex-
ternalitetsproblemet och leder till en extremt skadlig överkon-
sumtion i Väst. Enligt uppskattningar av bland annat WWF
skulle vi behöva ca 3 jordklot om alla levde och konsumerade på
det sätt vi gör i Sverige.

Medan högern och neoliberaler fortsätter med samma trötta ar-
gument som ”... men om alla tjänar något på handeln, oavsett
hur lite det är, så är det ju bra! Dessutom skulle människor i Syd
inte ta arbete i exportindustrin om de inte hade tjänat på job-
bet.” så finns det faktiskt andra initiativ till att hitta lösningar
för en mer jämlik och hållbar handelsregim. Rörelsen för rättvis
handel har sedan 60-talet arbetat för att främja en internationell
handel baserad på jämlikhet, transparens och rättvisa villkor.
Med principer som dessa vill rörelsen komma runt de ojämn-

¹ Ghose, 2001, Global economic inequality and international trade, Employment Paper 2001/12, ILO

likhetsproblem som leder till överkonsumtion och som gör att arbetare och småproducenter i Syd har svårt att hävda sin rätt när handelns frukter ska skördas.

Det var dock först i samband med skapandet av ”Fairtrade”-certifieringen som rörelsen fick ordentligt genomslag. Mot slutet av 1980-talet introducerades det första etiskt certifierade kaffet i Holland vilket så småningom skulle expandera till att innefatta både fler länder och fler produkter, och 2002 lanserades den enhetliga Fairtrade-certifieringen². Intåget på marknaden har visat sig vara ett framgångsrecept; år 2010 såldes Fairtrade-certifierade varor världen över för ett värde av 4,36 miljarder euro, vilket innebar en ökning av försäljningen på 29 procent sedan året innan. I Sverige växte försäljningen av Fairtrade-märkta varor med 18 procent under samma period.

Certifieringen ska garantera att märkta varor är producerade under goda arbetsförhållanden, med en rättvis betalning samt med respekt för mänskliga rättigheter och miljö. På så vis ger certifieringen konsumenten möjligheten att genom ett aktivt val betala lite mer för en Fairtrade-märkt vara och därmed säkerställa att arbetare och småproducenter får en större del av handelsvinsterna. Tittar vi närmare på systemet innebär certifieringen egentligen något så enkelt som en marknadslösning på problem vad gäller ojämlikhet, ojämställdhet och ojämlika styrkeförhållanden inom den internationella handeln. Att det finns en växande efterfrågan på den här typen av varor tyder också på att allt fler blir medvetna om hur våra konsumtionsmönster påverkar andra människor och miljön.

Så vad är då haken?

Forskningen kring Fairtrade har i stor utsträckning koncentrerat sig på märkningens effekter på småproducenter och producentkooperativ, och har bland annat visat på mer stabila och långsikt-

² Information om Rättivsemärkt och Fairtrade finns på <http://www.fairtrade.net>

tiga inkomster bland certifierade småproducenter i Syd. Däremot saknas det i hög grad oberoende, kvantitativa utvärderingar av Fairtrade-märkningens effekter på arbetare och deras villkor. Mot den bakgrunden genomförde jag vårterminen 2012 en fältstudie i Chile där jag under två månaders tid studerade Fairtrades påverkan på arbetsvillkor och socio-ekonomiska förhållanden bland lantarbetare. Att göra studien i Chile var för mig naturligt då det är ett av världens mest handelsliberala länder med en långt skriden ekonomisk liberalism, samtidigt som det är det mest ojämlika OECD-landet med en ginikoefficient på runt 0.5.

Den chilenska ekonomin har gått bra sedan demokratin återkomst i början av 90-talet och mitten-vänsterkoalitionen som styrde fram till det senaste presidentvalet 2009 lyckades med konststycket att halvera fattigdomen i landet så att den idag ligger på runt 15 procent. Vid en analys av de makroekonomiska siffrorna verkar landet alltså vara förhållandevis välmående. Landets extrema interna ojämlikheter visades dock tydligt under mina två månader på den chilenska landsbygden. Här mötte jag och intervjuade ca 120 lantarbetare anställda både av Fairtrade-certifierade och icke-Fairtrade certifierade vin- och vindruvsproducenter. De mest utsatta arbetarna saknade rinnande vatten i sina hem och tillgång till varmvatten eller värme var inte att tala om för majoriteten av dem jag träffade. Detta i ett område där temperaturen på vintern kan krypa ner till runt noll grader. Majoriteten av respondenterna i min studie levde på den lagstadgade minimilönen på cirka 2 800 kronor. Men med en allmän prisnivå på mellan 60 och 80 procent av svenska priser var det inte lätt att klara sig på sin lön. Avståndet till de mer välmående delarna av Santiago, landets huvudstad, med sina nya bilar, hembiträden och villor bakom murar med säkerhetskameror, var milsvid.

Genomgående vittnade arbetarna om avsaknaden av sociala skyddsnet. Något som innebar att saker som att gå till läkaren eller att gå i pension sågs som en lyx. Trots att dessa är lagstadgade rättigheter mötte jag till exempel en 80 år gammal

kvinnor som arbetade med att plocka vindruvor och annan frukt under skördesäsongen för att klara sig. Det är ett mycket tungt jobb och jag hade svårt att förstå hur den sköra kroppen orkade bära korgarna med 12 kg vindruvor 10 timmar om dagen.

Dessutom vittnade de flesta om de stora svårigheterna med att engagera sig fackligt. Många var rädda för att bli svartlistade och bli av med jobbet, eller att något ännu värre skulle hända om de skulle tala om organisering och kollektivavtal. Minnena från diktaturens tid, då bland annat facklig organisering brutalt motarbetades, var fortfarande närvarande och begränsade dessa människors liv.

Resultaten av min studie visar få statistiskt signifikanta skillnader vad gäller villkoren för Fairtrade-arbetare jämfört med icke Fairtrade-arbetare. Till skillnad mot förväntat var alltså den övergripande situationen för Fairtrade-arbetarna inte bättre än för andra arbetare. De som varit anställda av en Fairtrade-certifierad producent var dock i mindre utsträckning utsatta för skadliga bekämpningsmedel än andra och de arbetare som fått tillgång till den så kallade Fairtrade-premien hade något högre hälsoutgifter per månad. Detta kan tyda på att certifieringen haft en viss effekt på de här arbetarnas hälsa och att premien möjliggjort för arbetarna att besöka sjukvården. Däremot hade inte alla Fairtrade-anställda fått tillgång till ovan nämnda premie. Vidare visade det sig att de icke-Fairtrade-anställda i studien oftare hade fasta anställningar och betald semester.

En förklaring till dessa, kanske förvånande, resultat skulle delvis kunna härledas till att de icke-Fairtrade-certifierade vingårdar som deltar i studien är ”av den bättre sorten” eftersom jag upplevde svårigheter att få tillåtelse att komma in och intervjua arbetare bland ”vanliga” gårdar. Urvalet innehåller dock en majoritet ”icke-Fairtrade-arbetare” som deltog i studien utan direkt tillåtelse från sina arbetsgivare. Det är därför svårt att spekulera i om mitt urval från icke-Fairtrade-gårdar hade betydelse eller inte.

Möjligheterna att generalisera utifrån en studie kan, och bör, såklart alltid ifrågasättas. Resultaten från min studie ger ändå en indikation på att certifieringar som Fairtrade har brister och otillräckligheter. Framförallt är det svårt för en certifieringsorganisation att skapa standarder som ger önskad effekt i så olika omständigheter som exempelvis Ghana och Chile. En tidigare studie (av de försvinnande få som faktiskt studerat arbetare inom Fairtrade) som undersökt Fairtrades effekt på arbetare på en bananplantage i Ghana, finner nämligen många fler positiva effekter av märkningen än vad jag såg i den chilenska kontexten.

Så vad ska vi göra när Fairtrade inte räcker?

Globaliseringen länkar människor och samhällen samman och våra konsumtionsmönster får effekter för människor och miljö långt bortom nationsgränserna. Att vi har möjligheten att köpa rättvisemärkta varor är bra och efterfrågan i sig visar på att det finns en önskan om en annan typ av samhälle, om en mer jämlik världsordning. Socialdemokratin har historiskt visat på politikens handlingskraft när det gäller att tackla de gemensamma samhällsproblemen. Med ett samhällsbygge som förstår att även marknaden är skapad av människan, har socialdemokratin genom reformer och styrning på ett ansvarsfullt sätt bäddat in marknaden för att motverka negativa konsekvenser av densamma. Därför förstår också socialdemokratin att ansvaret för globala samhällsproblem så som ojämlikhet och miljöförstöring aldrig helt kan läggas på den enskilde konsumenten. Medan konsumentmakt och etiska certifieringar kan vara viktiga medel, kan de aldrig ersätta en hel politik för förändring.

Vi måste tillbaka till tron på det gemensamma samhällsbygget. I globaliseringens tidevarv är det lätt att bli överrumplad av allt ”det nya” som händer och febrilt söka en massa innovativa och moderna svar, när det vi egentligen behöver är att använda våra gamla verktyg, i uppdaterad version. Vi vet att genom tradi-

tionell folkrörelse kommer krav på demokrati, rättvisa och jämlikhet. Vi vet av erfarenhet att starka fackföreningar jämnar ut styrkeförhållanden på marknaden och motverkar både fattigdom och ojämlikhet.

Därför är det av största vikt att fortsätta stärka människors organisering världen över. Arbetare i både Chile och Ghana vet bäst själva vilka behov som är mest skriande, och genom att stärka de lokala fackföreningarna lär vi se olika effekter som är mer lokalanpassade än vad globala standarder kan åstadkomma. Genom att ständigt integrera en genusanalys och ett jämställdhetsperspektiv i detta arbete verkar vi också för att vinsterna av organiseringen kommer alla, oavsett kön, till dels.

Att arbetare i hela världen får rätt att organisera sig innebär vinster även för arbetare i Sverige. Om människor har anständiga arbetsvillkor världen över, kommer det att finnas mycket litet utrymme för att sänka villkoren i Sverige med argumentet ”vi måste rädda jobben, sänker vi inte löner/arbetsvillkor flyttar företagen utomlands”.

Dessutom är en starkt internationell fackföreningsrörelse positivt både ur fördelnings- och hållbarhetssynpunkt. När arbetare i Syd organiserar sig får de makt att förhandla om bättre villkor och högre löner, vilket leder till en jämlikare lokal och global fördelning av inkomster och handelsvinster. Dessutom kommer det att innebära positiva effekter för miljön. Högre löner i Syd kommer sannolikt att innebära en höjning av den lokala konsumtionsnivån, men forskning pekar på att fattigare människors konsumtion är mindre miljösadlig än rika människors dito. Därtill innebär de högre lönerna att våra importvaror blir dyrare, vilket borde dämpa den skadliga överkonsumtionen i väst.

Det må verka banalt men ibland är de ”enkla” svaren de bästa. Fairtrade och andra certifieringar har visserligen potentialen att förbättra lokala villkor i Syd och kan dessutom engagera människor i Väst i rörelsen för global rättvisa, men jag tror ändå att de viktigaste lösningarna på nya problem som följer i globalis-

eringens kölvatten står att finna i klassisk socialdemokrati. De utgår från den klassiska devisen att om kapitalet är internationellt så måste även arbetarrörelsen vara det.

Josefin Pasanen

har en Politics kandidat i nationalekonomi och läser just nu statistik vid Uppsala Universitet. Är engagerad i S-studenter och har varit ordförande för Uppsala-klubben Laboremus.

Christopher Kullenberg:

Nätets geopolitik

I en källarlokal någonstans i Damaskus står åtta surrande datorer. De är svarta till färgen och vi hade kunnat stöta på dem nästan varsomhelst i världen, i bottenvåningen på större företag eller en skola, i Sverige eller i Kina. Datorerna tillverkas av det amerikanska företaget Bluecoat som har specialiserat sig på att skapa produkter som gör det möjligt att kontrollera och styra nätverks- trafikerna som strömmar in och ut genom ett företag eller en myndighet. Vi använder oss av sådana system dagligen, eftersom de utgör en integrerad del av internet. Men, dessa maskiner från Bluecoat har även funktioner som gör det möjligt att avlyssna vad användarna gör på nätverket. Hur de surfar, vad de chattar om, vad de skriver om i sina mejl och vilka lösenord de använder för att logga in på sociala medier. I Syrien används maskinerna av regimen för att övervaka aktivister. Detta leder ibland till att aktivisterna grips och ibland till och med till att de torteras.

Internet i Syrien har i stor utsträckning byggts av Siemens, som har levererat och installerat de datorer och kablar som behövs för att få trafiken att flöda. Mobilnätet är byggt av bland annat Ericsson, och nästan all hård- och mjukvara har tillverkats av amerikanska eller europeiska företag. På senare år har dock västvärldens IT-företag i allt högre utsträckning fått konkurrens av bland annat det kinesiska märket Huawei. Internet, som en global teknologi tillverkas och underhålls av lika globaliserade företag. Datorer, servrar och fiberkablar fungerar likadant över hela jorden eftersom de delar samma tekniska protokoll. Men människors livssituationer ser olika ut och är alltid lokala. Att använda internet i Syrien är en helt annan sak än att använda

det i Sverige. Runt om i världen utsätts internet för censur, kontroll och övervakning, och i länder som Iran och Kina har regimerna till och med börjat betrakta informationsteknologier som effektiva medel för social kontroll. Vetskapen om att man ständigt är övervakad gör att individen anpassar sitt beteende.

Samtidigt pågår det under ledning av biståndsminister Gunilla Carlsson och Sida ett antal projekt för att stödja ”internetfrihet” runt om i världen sedan år 2011 efter en modell lanserad av Hillary Clinton (se Evgeny Morozov's omtalade bok *The Net Delusion* från 2011). Det är ännu för tidigt att säga vilka resultat dessa projekt kommer att generera. Men sett ur ett större politiskt sammanhang kan ändå en våldsamt paradox skönjas, som innehåller åtminstone två dimensioner av vad frihet på internet egentligen innebär.

För det första undermineras den politiska agendan om nätfrihet av att övervakningssystemen i Mellanöstern och Nordafrika successivt avslöjas och diskuteras i allt bredare sammanhang. Bluecoat-systemet, som jag beskrev ovan, är inte bara tillverkat i väst. Dess funktioner är faktiskt fullkomligt lagliga i västvärlden. Exempelvis tillåter den så kallade FRA-lagen att vi analyserar och övervakar all internettrafik som passerar Sveriges gränser. Vidare tvingar EU-direktivet om datalagring varje internetoperatör att lagra uppgifter om trafikdata i nätverken. Det som den syriska regimen har gjort är fullkomligt lagligt i Europa – nej – det är till och med tvingande för europeiska internetoperatörer att övervaka internet. Denna paradox blir allt mer uppenbar, och det är till och med så att Vitrysslands president Lukasjenka har använt sig av just detta argument – varför får inte vi övervaka när ni gör det – som försvar för den vitryska övervakningsapparaten.

För det andra framträder en i det närmaste bisarr slaggprodukt av det koloniala tillstånd som tidigare präglade de regioner i vilka den arabiska våren utspelar sig. Bland europeiska politiker och företag finns ofta en uppfattning om att mänskliga rättigheter och yttrandefrihet inte enbart har sitt ursprung, utan

även har förvaltats som allra bäst, just i Europa. Detta motsägs inte bara av de dubbla budskap som nämndes ovan, att västvärlden övervakar på hemmaplan men fördömer det när det inträffar någon annanstans. Det slagordsbetonade talet om nätfrihet riskerar även att skapa en dimridå som effektivt överskuggar andra, mera komplexa problem. Den europeiska och amerikanska formeln för yttrandefrihet, nu i formen av nätfrihet, har inte bara betraktats som ett värde i sig. Det har även setts som en katalysator för ett ännu större värde: demokrati. Att ”exportera” nätfrihet förvandlas därmed till ett medel för att exportera ”demokrati”. Förvisso kan de flesta hålla med om att det finns en nödvändig koppling mellan dessa två storheter. Men, när vi tänker oss att vi kan exportera en sådan paketlösning, demokrati med teknologiska medel, blir den enda egentliga effekten att yttrandefrihet reduceras till möjligheten att uppdatera sin facebookprofil. Nätfrihetsprogrammen hos Clinton såväl som hos Carlsson har byggts upp med det enkla antagandet att sociala medier i sig leder till demokrati. Men från internet, till hur ett lands politiska system fungerar, finns många nödvändiga steg som inte går att kringgå med bara ett fungerande internet. Snarare måste vi börja se internet som en del av människors vardagsliv, istället för något som magiskt förvandlar människors livsöden. Demokrati kan i praktiken inte upprätthållas enbart av det fria ordet – i synnerhet inte enbart i formen av ett existerande internet – en teknologi som från början skapades för att lösa kommunikationsproblem under ett potentiellt kärnvapenkrig.

Denna paradox omöjliggör dock inte nätfrihet som ett politiskt mål. Tvärtom genererar den ännu bättre anledningar till att stödja ett fritt och öppet internet med politiska medel. Följande tre punkter kan fungera som riktmärken:

1. Nedrusta genom uppbyggnad.

Internet byggdes, och byggs fortfarande, av stora multinationella bolag. Några av dem ligger mycket nära oss här hemma, exem-

pelvis Ericsson och TeliaSonera, två företag med svenskt ursprung men som på senare tid har hela världen som sin marknad. De senaste åren har deras ageranden diskuterats i det offentliga samtalet, vilket har blottlagt ett vanligt förekommande försvarsargument: ”Vi följer bara de lagar som gäller.” Med andra ord ser dessa företag sig som neutrala leverantörer av tekniska system där ansvaret ligger på en konventionell politisk nivå. Men tekniska system är aldrig neutrala. Möjligheten att övervaka individer byggs in i infrastrukturen. Funktionerna finns inte där av nödvändighet, utan på grund av att de efterfrågas. Detta mönster går att bryta genom att vi ställer högre krav på att företagen tar ställning emot att förse auktoritära regimer med potentiellt auktoritära verktyg.

2. Ändnodsprincipen.

När vi talar om internet bör vi ha som utgångspunkt att internet primärt byggs upp av oss alla – av användarna. Tack vare internet kan jag kommunicera med en person i Kina med endast några millisekunders fördröjning. Varje steg mellan mig och min kinesiska vän ligger utanför min direkta kontroll. Alltså, de tusentals mil långa fiberkablar som förbinder oss konstituerar ett beroendeförhållande. Om de slutar att fungera bryts kopplingen till internet, och om någon manipulerar trafiken ändras innehållet på internet för hela nationen. Den globala infrastrukturens uppbyggnad utformas i allt större utsträckning av kommersiella skäl. Stora innehållsleverantörer får ett allt större inflytande över hur internet ska se ut. Ett aktuellt exempel är Google, som just nu bygger egna fibernät i USA, ett annat är TeliaSonera som prioriterar Spotify i sina nätverk. Denna favorisering av vissa leverantörer leder till att det faller sig mest fördelaktigt för länders regeringar att möta dessa stora företags behov av nättrafik än andras, något som ibland sker på bekostnad av användarnas behov. Nyligen beslutades det exempelvis att Facebook skulle få bidrag från svenska staten för att etablera en gigantisk serverhall

i Luleå. Dessa miljoner borde inte gå till bidragsberoende amerikanska företag utan skulle istället kunna användas till att förstärka användarnas krav på en infrastruktur som är öppen för konkurrens, som behandlar alla sorters trafik lika, och som inte blockerar vissa delar av internet för att skapa tillfälliga monopol för en handfull företag. Internet bör inte byggas med utgångspunkt i behoven hos en innehållsleverantör som Facebook, näten bör vara helt neutrala i förhållande till vilken sorts trafik de förmedlar. Istället borde vi satsa på utbyggnad av fritt internet i offentliga miljöer och robusta stadsnät som öppnar upp en marknad där det råder hög konkurrens mellan internetoperatörerna. Ändodsprincipen, att person A ska kunna kommunicera med person B med hjälp av internet, flyttar alltså blicken från de stora företagens behov och ser istället internet som ett nätverk av människor. Genom att tydligare fokusera på ändodsprincipen förskjuter vi makten ut i internets yttersta noder, alltså till oss användare, vilket får som konsekvens att makt distribueras mera jämlikt.

3. Nätkommunalism.

Infrastruktur skiljer sig från andra strukturer på det sättet att det inte har några syften i sig själv, utan istället ska ligga till grund för en mångfald av möjligheter. Internet som infrastruktur mår alltså bäst om det betraktas som något som vi alla ska ha tillgång till och kan ha nytta av. Detta tvingar oss även till att kräva att internet blir demokratiskt. Internet kan endast verka för demokrati om det är demokratiskt uppbyggt. Vad menar vi då med ett demokratiskt uppbyggt internet? Det finns två sorters modeller finns för detta. Det ena alternativet är att nätinfrastrukturen ägs av det företag som bygger det, det andra alternativ är att staten istället äger infrastrukturen. Inget av dessa alternativ duger så länge vi följer ändodsprincipen, alltså att internet i första hand finns till för användarna. Istället bör vi söka former där både staten och företagen kan bidra till internet

som infrastruktur, men att vi tillämpar en slags infrastrukturens offentlighetsprincip. Med detta menas att de som bygger nätverken öppet redovisar på vilket sätt de prioriterar eller nedprioriterar olika sorters trafik, samt vilka nya protokoll, tjänster och funktioner de ämnar att implementera. Om till exempel ett kraftbolag drar en fiberledning till en stad, bör detta bolag på ett transparent sätt redovisa hur denna kabel ska fungera, så att vi kan förhålla oss till om detta tjänar allmänhetens bästa eller inte. Först under sådana förutsättningar kan vi diskutera framtidens informationsflöden på ett demokratiskt sätt. Men framför allt måste det även redovisas på vilket sätt internettrafiken övervakas. På så sätt kan internet bli en offentlig angelägenhet – med andra ord kan internet bli politiskt på det sätt som denna gemensamma infrastruktur förtjänar.

När människor går till näts bildar de gemenskaper, där människor samlas för att diskutera gemensamma angelägenheter, ofta genom att använda sig av det vi idag kallar för sociala medier. Oavsett om dessa gemenskaper kretsar kring fluffiga pälsdjur eller att organisera en blodig gatuprotest, är de beroende av ett fritt internet. Utgångspunkten kan inte vara att det fria internet exporteras från västvärlden till resten av världen längs gamla koloniala stigar, eftersom det fria internet inte heller existerar i väst. Snarare borde utgångspunkten vara att det fria internet ännu inte är uppfunnet.

Christopher Kullenberg

är forskare i vetenskapsteori vid Göteborgs universitet och medgrundare av nätaktivistgruppen Telecomix. Han har bland annat skrivit boken Det nätpolitiska manifestet (2010, Ink bokförlag).

Uppsatstävlingen för tredje året i rad

Arbetarrörelsens Tankesmedja, Olof Palmes Internationella Center och S-studenter – med ekonomiskt stöd från Folke Bernadotteakademin – genomförde den första student-
 uppsatstävlingen 2011, då under temat Gemensam säkerhet. Första pris vann **Edvin Armby Machata**, Uppsala universitet, för uppsatsen "Securing peace through preparing for (civil) war? – the correlation between military capacity & intrastate war".

2012 vanns tävlingen, då ekonomiskt understödd av Olof Palmes Minnesfond, på temat EUs globala roll, av **Per Ekman**, Uppsala universitet, med uppsatsen "Grönt ljus för EU som aktör i klimatpolitiken?".

2013 års uppsatsvinnare är **Christina Hertzman**, Stockholms universitet. Hennes bidrag "The Legitimacy of Humanitarian Intervention Reassessed – A comparative case study of intervention in Libya and Syria" finns publicerad i denna bok i förkortad version och översatt till svenska .

Antologin
Det är VÅR värld

ges ut av
Arbetarrörelsens Tankesmedja,
S-studenter och
Olof Palmes Internationella Center, med stöd av
Olof Palmes Minnesfond

Författarna ansvarar för innehåll och åsikter i sina respektive texter.

Redaktör: Lina Stenberg, A-smedjan
Omslagsfoto: Laila Naraghi, Palmecentret
Tryck: Sjuhärads, Borås, 2013

ISBN: 978-91-86919-15-3

• **Vart går Europa? Om Nederländerna.** Valet i Nederländerna blev en sensationell framgång för Socialdemokraterna och dess nye partiledare Diederik Samsom och ett svidande nederlag för det främlingsfientliga partiet under Geer Wilders.

• **Arbetslinjen kroknar.** Sverige är i dag längre från full sysselsättning än på mycket länge visar denna analys av vad som hänt på svensk arbetsmarknad de senaste sex åren. Även om man ser till utvecklingen av antalet människor som saknar jobb har arbetslinjen försvagats.

• **Den nya kapitalismen.** I boken driver förre LO-ekonomen Dan Andersson två huvudteser: den oreglerade kapitalismen leder till lägre effektivitet i ekonomin och till en försvagning av demokratin.

• **Ännu tidigare betyg?** Skillnaderna växer mellan pojkars och flickors betyg – flickornas ökar, pojkarnas sjunker. Huvudförklaringen till det är att pojkar till lägutbildade föräldrar och/eller med utländsk bakgrund når allt lägre ge-

nomsnittresultat. Vilket är desto allvarligare som att det är de grupper som redan tidigare uppvisade de lägsta genomsnitten.

• **Privatiseringens effekter.** Rapporten presenterar vad forskningen kommit fram till i granskningen av privatiseringens effekter inom välfärden. I dag, med över två decenniers praktiska erfarenheter som grund, tenderar forskningen att vara mer tydligt kritisk än vid 1980-talets slut.

• **Kan vänstern rädda Italien?** En rapport om det politiska läget i ett av EU:s största medlemsländer, ett land i djup ekonomisk kris. Olle Svenning analyserar den politiska situationen i Italien.

• **På lika villkor – om kvalitet och valmöjligheter i välfärden.** En rapport om hur kommunerna bör införa en ny styrningsmodell för offentligt finansierad välfärd.

• **Jobben i det gröna folkhemmet.** En rapport om hur och var de nya gröna jobben kommer. Mats Engström diskuterar betydelsen av gröna innovationer.

A-smedjan har gett ut över 100 rapporter i en rad ämnen. Samtliga finns att ladda ner eller beställa på asmedjan.se. De ovanstående rapporterna är de åtta senaste.